

KİBYRA KAZISI 2012 YILI KAZI RAPORLARI

1- STADİON KAZI RAPORU

Yrd. Doç. Dr. F. Eray Dökü^{1*}

Arş. Gör. Mesut Can Kaya^{2*}

2006 yılından bu yana devam etmekte olan stadion kazılarında ilk çalışmalar batı oturma sıralarında başlatılmış ve kazı sezonu sonunda tüm batı oturma sırası basamakları temizlenerek ortaya çıkarılmıştır. Devam eden senelerde batı oturma sıraları arkasında yer alan portiko ve yapıya girişlerin sağlandığı propylaionda kazılar sürdürülmüş, bu iki alan tamamen ortaya çıkarılarak restorasyona hazır hale getirilmiştir. 2010 yılından itibaren ise doğu oturma sıraları arkası istinat duvarının kazı çalışmaları sürdürülmektedir. Bu bölümdeki kazı çalışmalarına başlarken hedef yapıyı tamamen dıştan soyutlamak ve restitüsyon, rölöve projelerine hazır hale getirmek olarak belirlenmiştir. Yapılan planlar neticesinde üç kazı sezonu boyunca süren çalışmaların bu yıl sonuna gelinmiş ve tüm doğu oturma sıraları arkası istinat duvarı ve destek kemerleri kazılarak gün yüzüne çıkartılmıştır. Bu sayede yapı tamamen dıştan soyutlanabilmiş ve mimarisi kesin olarak çözümlenebilmiştir.

2010 yılında batı oturma sıraları arkasının kuzey ucunda başlatılan kazılarda sphendone arkası oturma sıralarının destek kemerleri ortaya çıkarılmıştı, 2011 yılında ise kuzeyden başlayarak güneye doğru 75 m. ilerlenebilmiş ve kazı çalışmaları sonlandırılmıştı (Res. 1 - 2). 2012 yılı kazı çalışmaları ise 18.06.2012 tarihinde bir önceki yıl sonlandırılan 75. metreden başlatılıp 2010 yılında ortaya çıkartılan sphendone arkası oturma basamaklarının destek kemerlerine kadar ilerletilmiştir (Res. 3). Tamamen açığa çıkarılan duvarın toplam uzunluğu 178.25 m. dir. Çalışmalarda duvarın iç dolgusunu oluşturan, ana kayadan yapılmış 36 adet kemer daha gün yüzüne çıkartılmış ve iç kısımda toplam 42 adet kemer kullanıldığı tespit edilmiştir (Res 4). Kemer aralıkları ortalama 2.80 m.dir. Doğu oturma sıralarını destekleyen bu kemerlerde, batı oturma sıralarının yapım aşamasında yamaçtan çıkarılan ana kayaların, blok haline getirilerek kullanıldığı görülmüştür. Ana kayanın konglamera olması nedeniyle mukavemeti arttırmak için kemerlerin içi moloz taş ve kireç harçla güçlendirilmiştir (Res 5 - 6). Ancak tüm bu önlemlere rağmen ana kayanın güçsüz yapısı sonucu, kemerleri oluşturan bloklar çürüyerek dağılmış ve depremlere dayanamayan doğu oturma sıraları tamamen yıkılmıştır. Çalışmalar sırasında duvarın oturduğu zemini bulmak amacıyla açma

^{1*} Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Örtülü Yerleşkesi BURDUR.

^{2*} Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Örtülü Yerleşkesi BURDUR.

kodu - 6 m. seviyesine kadar indirilmiştir, ancak kodun düşük olduğu yerlerde yapılan sondajlarda -10 m. seviyeye kadar duvarın indiği tespit edilmiştir. Kodun düştüğü bu bölümlerde -statik nedenler göz önünde bulundurularak- önündeki toprak kaldırılırsa duvarın korunamayacağı düşünülmüş ve kazı çalışmaları duvar zeminine kadar indirilememiştir. Duvarın iç kısmında daha önceki yıllarda tek katlı kemer sistemi kullanılmış olduğu tespit edilmişti, ancak bu yıl ki kazılar sırasında duvarın yıkılan bölümlerinde alt seviyede bir kemer sırası daha tespit edilmiştir ve duvar içi dolgu sisteminin iki katlı kemerlerden oluştuğu belgelenmiştir (Res 7). Kazı çalışmaları esnasında oturma sıralarına ait çok sayıda arkalıklı blok ortaya çıkarılmıştır. Böylelikle, batı oturma sıralarında da olduğu gibi en üst sıra oturma basamaklarında arkalıklı koltukların kullanıldığı tespit edilmiştir. Blokların çizimi yapıldıktan sonra numaralandırılıp taş tarlasına yerleştirilmiştir.

Yine önceki yıllarda tespit etmiş olduğumuz doğu oturma sıraları ortasında yer alan giriş kapısı bu yıl ki kazı çalışmalarında ortaya çıkarılmıştır. Doğu istinat duvarının 91. m. sinde yer alan kapıda yapılan kazılarda, yürüme zemini alt kısmında -0,35 m. seviyede bir su kanalı saptanmıştır. Kapı 1.40 m. genişliğinde ve 6.80 m. uzunluğundadır (Res 8). Kapının yıkılmış olan blokları eksiksiz olarak ele geçmiş ve çizimleri yapılarak taş tarlasına taşınmıştır. Ele geçen bloklardan kapının üst kısmının tonozlu olduğu anlaşılmıştır. Bu bölümde Dor düzeninde işlenmiş bir korniş bloğunun spolien olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu blok olasılıkla, 2010 yılında ortaya çıkarılan istinat duvarı içerisindeki Helenistik Dönem mezarına ait olmalıdır. Doğu oturma sıraları arkası kazı çalışmaları sona erdikten sonra ortaya çıkarılan mimari detaylar yapının genel planına eklenerek eksik çizimler tamamlanmıştır. Ayrıca istinat duvarının yıkılmış olan kısımları kendi orijinal malzemesi ve kireç harç kullanılarak tamamlanmıştır (Res 9). Bu sayede korunmaya alınan duvarın kış şartlarında yıkılmasının önüne geçilmiştir. Doğu oturma sıraları arkası istinat duvarının kazıları sırasında 2 adet bronz sikke, 2 adet kemik iğne, 2 adet kireç taşından yapılmış boncuk, duvarın 170. metresinde -5.52 m. seviyede 1 adet demir kalkan apliği, 31-32. metreler arası sondajda -2.10/-305 m. seviyesinde 1 adet sfenks figürin, 5 no'lu mezar önünde 1 adet minyatür lahit parçası, zemin seviyesinde 1 adet kabartmalı Osthotek ile çok sayıda seramik, terrakotta, cam ve metal buluntu ele geçmiştir.

2012 yılı çalışmalarına başlarken batıda, özellikle Cavea A olarak adlandırdığımız bölümde alt sıralara ait birçok bloğun kayma tehlikesi olduğu ve müdahale gerektirdiği saptanmıştır. Bu sebeple doğu oturma sıraları arkası kazıları ile eş zamanlı olarak Cavea A önünde de kazı çalışmaları yürütülmüştür (Res.10). Bu bölümde kuzey – güney 20 m. doğu – batı 14 m. lik bir çalışma alanı belirlenip zemin seviyesine kadar kazılmıştır. Stadion

genelinde olduğu gibi burada da ana kaya ve sıkıştırılmış küçük taşlardan oluşan zemin ortaya çıkarılmıştır. Kazı çalışmaları tamamlandıktan sonra restorasyon ve konservasyona yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Öncelikle eksik olan parapet blokları ve parapet bloklarının üzerinde yer alan ilk sıra profilli bloklar tamamlanmıştır. Ardından göçme tehlikesi bulunan oturma basamakları tespit edilerek, altlarında biriken toprak boşaltılmış ve moloz taşlarla alt blokajları sağlamlaştırıldıktan sonra bloklar orijinal yerlerine geri konulmuştur. Böylelikle kış şartlarında altlarındaki toprağın boşalarak caveanın göçmesi önlenmiştir (Res 11). Cavea A önünde yapılan kazılarda; zemin seviyesinde 9'u bronz, 1'i gümüş olmak üzere 10 adet sikke; 1 adet cam yüzük taşı ile çok sayıda metal, kemik, cam objeler ve seramik parçaları ele geçmiştir. Kazılar öncesi ve sonrasında yürütölen genel temizlik çalışmalarında portikoda bulunan 5 adet bronz sikke ile stadionun kuzeyindeki yol üzerinde bulunan 1 adet altın pul yüzey buluntuları arasında kayıt altına alınmıştır.

RESİMLER

Resim.1: 2010 Yılı Kazı Sonrası Görünüm

Resim.2: 2011 Yılı Kazı Sonrası Görünüm

Resim.3: 2012 Yılı Kazı Sonrası Görünüm

Resim.4: Doğu Oturma Sıraları Destek Kemerleri

Resim.5: Kemerleri Sağlamlaştırmak İçin Kullanılmış Moloz Dolgu

Resim.6: Kemer İçi Moloz Dolgu Onarım Sonrası

Resim.7: Doğu Oturma Sıraları Destek Kemerlerinin Alt Sırası

Resim.8: Doğu Oturma Sıraları Ortasında Yer Alan Kapı

Resim.9: Doğu Oturma Sıraları İstinat Duvarı Onarım Sonrası

Resim.10:

Öncesi

Resim.11:

Sonrası

Cavea-A Kazı Çalışmaları

Görünüm

Cavea-A Kazı Çalışmaları

Görünüm

Env. No:**Env. No:**

KBR'12-31

KBR'12-33

BULUNTULAR

Env.

No:

KBR'12-21

Env. No: KBR'12-24

Env. No: KBR'12-25

Env. No: KBR'12-26

Etütlük Eserler

2-ANA CADDE KAZI RAPORU

Kibyra 2011 yılı Ana Cadde kazı çalışmaları esnasında kentin ana caddesine ait bir giriş kapısı olabileceği öngörülen 1 nolu kapıdan doğu yönde devam eden 15. merdiven sırasının -310 m. kodunda sonlandırılan (Res.1) alan kazısı çalışmaları açığa çıkarılması beklenen kentin Ana Caddesinin taş döşemine ulaşılması amacıyla 2012 yılı Kibyra arkeolojik kazı çalışmaları kapsamı içerisinde Yrd. Doç. Dr. Şükrü ÖZÜDOĞRU başkanlığındaki bilim heyeti tarafından 2012 yılı kazı plan ve programı içerisine alınmıştır. Amaç; yerleşim planını kent içi ulaşımı, savunma sistemini ve alt yapı sistemini daha iyi değerlendirip anlaşılabilmesi ve de arkeoloji bilimi adına daha sağlıklı bir şekilde yorumlanabilmesi olmuştur.

Bu hedefler doğrultusunda kazı çalışmaları, İsmail BAYTAK'ın alan sorumluluğunda ve farklı üniversitelerin arkeoloji bölümlerinden 1 arkeolog, 10 stajyer öğrenci ile 8 işçi eşliğinde 18.06.2012 tarihinde fiili olarak başlamıştır. Dört ay süren kazı çalışmaları sonunda alanla ilgili önemli arkeolojik bilgilere ve özellikle epigrafik anlamda zengin verilere ulaşılmıştır.

2012 yılı çalışmaları başlangıcında öncelikli olarak açığa çıkartılan ve doğu yönünde devamı beklenen Ana Cadde basamakları alanı ile Doğu Sur Duvarı önünde Kuzey ve Güney Kanat olarak adlandırdığımız alanlarda da 2 açma belirlenerek çalışmalar toplamda 3 alanda başlatılmıştır. (Res.2) Ana Cadde Doğu Sur Duvarı kuzey ve güney kanatlarda yıkıntı blokları kurtarmak ve açma güvenliğini sağlamak amacıyla düzenleme çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca Agora I.Teras Caddesi, Stoa kısmı *opus significatum* zemin döşem konservasyonu ve de dükkan duvarları restorasyonu çalışmaları da yürütülmüştür.

Ana Cadde, Doğu Sur Duvarı Kuzey Kanat Açması'nda, bir önceki kazı sezonu yapılan çalışmaların devamını getirebilmek ve Doğu Sur Duvarını takip edebilmek amacıyla bu alanda da kazı faaliyetleri devam ettirilmiştir. K-G yönünde 6.55 m., D-B yönünde 5.70 m.'lik alanda kontrollü bir şekilde seviye inme çalışmaları -3.10 m.'den -4 m.'ye kadar sürdürülmüş ve alan kazısı sonlandırılmıştır. (Res.3) Doğu sur duvarı içerisinde heykel kaideli yazıt(Res. 41-44, KBR'12-AC.356) ve iki parça halinde ikinci bir yazıt (Res. 45-46, KBR'12-AC.357a-b) ele geçmiştir. Duvardaki yazıt ve heykel kaideli yazıtı ulaşabilmek için duvar 0.90 m. eninde, 1 m. yüksekliğinde, 3.30 m genişliğinde söküldü. Devşirme olarak kullanılmış olan bu yazıtlı bloklar, tasnif alanına alınarak belgeleme çalışmaları yapılmıştır. (Res.4) Öncelikli alanlara geçilerek bu çalışma alanı bir sonraki yıla bırakılmıştır. Çalışılan alandan az miktarda seramik, cam parçaları, hayvan kemikleri, 3 adet çivi, bronz ve mermer obje, bakır sikke ve az miktarda mimari parçalar ele geçmiştir.

Ana Cadde Doğu Sur Duvarı Güney Kanat Açması'nda, Doğu Sur Duvarını açığa çıkartmak amacıyla bitki örtüsü ile tamamen kapalı olan alanda çalışmalar başlamış öncelikli olarak bitki örtüsü alınarak Doğu Sur Duvarı açığa çıkartılmıştır. (Res.5) Bu alanda K-G yönünde 6.50 m., D-B yönünde 8 m.'lik alanda kontrollü olarak Güney Kanat Doğu Sur Duvarı önünde çalışılmıştır. Sur duvarı önünde devşirme olarak sur duvarı içerisinde kullanılmış yoğun miktarda yıkıntı mimari blok katmanına rastlanılmıştır. (Res.6) Bu katmanlarda erken dönem mimari architrav bloklar tavan kaseti blokları ve kırıklı yazıtlı bloklar ele geçmiştir. (Res.7) Alandaki dolgu akıntı toprağın fazla oluşu ve daha önceden planlanmış öncelikli kazı alanına geçmek için alandaki seviye inme çalışmaları sonlandırılmıştır. Sadece Sur duvarının önünde zemini ve sur duvarının devamını görebilmek maksadıyla 1.50x1.50 m. ölçülerinde sondaj açılmıştır. Bu sondaj -6.75 m. seviyesinde ana kayanın gelmesi ile sonlanmıştır. (Res.8) Yapılan sondaj çalışması sonucunda sur duvarının zeminden 5.80 m. yüksekliğine kadar ulaştığı anlaşıldı. Bu alanda sur duvarının temelini ana kaya üzerine devşirme bloklarla yapılmış bir temel üzerine yükseldiği anlaşılmıştır.

Ana Cadde kazısında 16. m.'de, Cadde basamaklarının Güney sınırını oluşturan duvarın sonlanmış ve kuzey-güney yönde 60 cm. kalınlığında duvar örgüsü ortaya çıkmıştır. Söz konusu duvarı açığa çıkarmak amacıyla alandaki çalışmalar duvarın doğu bitiminden güney yönde 6 m. genişletilmiştir. Açma sınırı sonlandığı için güneye doğru devam eden duvar örgüsü takip edilmemiştir. (Res.9) Duvar arkasında devşirme olarak muhtemelen sunu taşı olarak kullanılmış 80 cm. uzunluğunda ve 40 cm. çapında yivli sütun duvara paralel, yatay bir durumda ele geçmiştir. (Res.11) Açılan duvar örgüsünün önünde 26. basamağın bulunduğu kısımdan güney yöne doğru duvar ile birlikte hemen duvar önünde açığa çıkarılan künk sisteminin de devam ettiği gözlenmiştir. (Res.10) Künk sisteminin güneye dönüş kısmında tabana dik olarak yerleştirilmiş gövdeden kırık bir küp yerleştirilmiştir. (Res.12)

Alanda yapılan çalışmalar sonucu -4 m. seviyelerinde yapılan çalışmalar sırasında alandan yıkıntı halinde yoğun olarak tuğla ve çatı kiremidi parçaları ele geçti. Küçük eser olarak ise az miktarda seramik, cam parçaları, tesseralar, bir adet omuz ve gövdesi kırık eksik halde amphora parçası, 35 adet çivi, 2 adet demir obje, mermer plaka, bir adet metal obje, demir bıçak ve demir halkalar ve kandil askısı at nalı gibi metaller ele geçmiştir. Alanda dolgu içerisinde – 3.m. kodunda bir adet 3 faskiyalı üzerinde “KAA” yazan bir blok, (Res. 38, KBR'12-AC.383) Yıldırım Demeti kabartmalı blok, sütun kabartmalı blok, ele geçmiştir.

Ana Cadde Doğu Yönde Merdiven Basamakları Açması'nda, basamaklar ve sınır duvarları takip edilerek doğu yönde ilerlenmiştir. Alan içerisinde ve akıntı toprak içerisinde çanak çömlek kırıkları ve duvarlardan düşen bloklar ele geçmiştir.

Caddenin ilk kısmından itibaren basamaklar altından devam eden künk sistemleri ortaya çıkarılmıştır. Künk sıralarını yerleştirirken ana kayanın oyulduğu görülmüştür. Aralıksız ve kesintili ya da iptal edilen toplamda 9 adet künk sistemi açığa çıkartılmıştır.

Ana Cadde kazısında cadde örgüsünün yer yer kesik olarak görülmesinin yanında devam ettiği anlaşılmaktadır. Cadde taşlarının bir kısmının kanalizasyon ve künk sistemleri tamiratları sırasında oynanmış ve bozulmasına sebep olmuş olduğu gözlemlenmiştir. Ana Cadde kazısında basamaklar üzeri katmanda yoğun şekilde mimari bloklar ile karşılaşmıştır. Bunların birçoğu Kuzey duvar örgüsünün yıkıntıları olduğu anlaşılmaktadır. Bu tespitimiz çizim ve fotoğraflı belgelemelerimizle desteklenmiştir. Cadde taşları üzerinde yapılan temizlik çalışmaları sırasında kanalizasyon derinliğini gösteren ara boşluklar ile karşılaşmıştır.

Doğu yönde 10. m.'de, -5 m. kodunda basamaklar üzerine düşmüş, tersdönmüş halde bir yazıt ele geçmiştir. (Res. 39-40, KBR'12-AC-346).Söz konusu alanda blokların üzerinde yoğun olarak moloz yıkıntı geldiği gözlenmiştir. Bu moloz yıkıntının A.C.'nin kuzey ve güney kanatta yer alan duvarlardan yıkılmış olduğu anlaşılmıştır.

Caddenin kuzey duvarında 15 m. sinde bir kapı aralığına rastlanmıştır. Bu kapı aralığının, caddenin kuzeyindeki bir mekana açıldığı ve bu mekanın işlevini yitirdikten sonra kapının olduğu kısmın moloz taşlarla duvar örülerek kapatıldığı anlaşılmıştır. (Res. 13) Yine caddenin kuzey duvarında 29-31 m. leri arasında, ilk kapıdan daha geniş ikinci bir kapı aralığına da rastlanmıştır. Bu kapı aralığının da, caddenin kuzeyindeki bir mekana açıldığı ve sonradan kapatıldığı anlaşılmıştır. (Res. 14)

Caddede doğu yönünde 17. m. sonrasında Açmanın kuzey kanat duvarına 1.70 m. uzaklıkta basamakların sınırlandığı D-B doğrultulu bir duvar sırası açığa çıkarılmıştır. Cadde kuzey duvarına paralel olarak 3 m.'ye kadar devam eden mimari bloklar ile caddeden ayrı bir stoa işlevi veren ana kaya üzerine yerleştirilmiş bir alan ile karşılaşmıştır. (Res. 16-17)

Ana Cadde kazısında Stoa olarak adlandırmış olduğumuz bu alanın hemen bitiminden sonra, kuzey duvara 3.80 m. uzaklıkta caddeyi ortadan ikiye bölen ve caddeyi sınırlandıran, cadde taşları üzerine dikine yerleştirilmiş mimari bloklarla caddenin daraltılmaya çalışıldığı gözlenmiştir. Bu alanda cadde üzerindeki dikme taşların güneyinden cadde taşlarının gelmemesi bu fikrimizi destekler nitelikte olmuştur. Duvar sırası çizimi yapıp, fotoğraflarla belgelendikten sonra kaldırılmıştır. Duvar içerisinde dik olarak yerleştirilmiş 5 adet sütun parçası ve 1 adet tavan kaseti bloğu bulunmuştur. Bunun yanında kesme blok taşlar ve moloz taşlar oldukça yoğun halde görülmüştür. (Res. 19-20)

19.50 ve 23.50 metreleri arasında, -7.00 m seviyesinde anakaya ile karşılaşmıştır. Künk sıralarını yerleştirirken anakayanın oyulduğu gözlenmiştir. Yine aynı alanda basamakların devam ettiği alanda basamaklar altında küçük ölçekli bir sondaj ile 28. basamağın bulunduğu kısımda 3 adet künk sisteminin üst üste geldiği gözlenmiştir. (Res. 18)

Ana Cadde, Kuzey Duvarı içerisinde 20.m.'de zemin seviyesinde ve ana kaya üzerine yerleştirilmiş muhtemelen kuzeydeki dükkan yapılarına ait kuzey-güney doğrultulu 40x40 cm. ölçülerinde bir geçişi olan kanalizasyon gideri açığa çıkartılmıştır. Ana Cadde basamaklı alanın altından giden ana kanalizasyon geçişine bağlanmaktadır. (Res. 15)

23. m. ile 28. m. aralıklarında caddenin kuzey duvarı örgüsünde yıkılmalar ve kaymalar tespit edilmiştir. Zemin taşların sabit oluşu sadece üst örgünün oynamasından ve yıkıntı şeklinden anlaşılmaktadır. Duvar taşlarının çizimi yapıp, fotoğraflarla belgelendikten sonra kaldırılmıştır. Sonraki çalışmalarda alt seviyede taşların devam ettiği gözlenmiştir. Bu duvar taşlarının kaldırılmasıyla 28. metrede -8.90 m. seviyesinde cadde basamaklarında kanalizasyona geçişi sağlayan tavan blokları ile karşılaşmıştır. Kanalizasyon boyutunu ve yönünü tespit edebilmek amacıyla burada yapılan çalışmalarda D-B doğrultuda devam ettiği ortalama 80 cm. yüksekliği ve 60 cm. genişliğinde duvar örgüsüne sahip zeminde de akarı verilmiş bloklar ile döşenmiş olduğu anlaşılmıştır. Caddenin kuzey duvar bitimlerinde caddenin sökülmiş taşlarının olduğu alanda ana kaya zemin ile karşılaşmıştır. Kuzey duvar çalışmaları sırasında duvarın araziden kaynaklanan hafif bir kavis aldığı ve kısmen eğim gösterdiği görülmüştür.

Ana Cadde kuzey duvar önünde hemen duvar bitişiğinde toprak üzerinde askıda görülen 75 cm kalınlığında ikinci bir duvar örgüsü de belgelenip kaldırılmıştır. (Res. 21) Bu duvar içerisinde, 2 adet yazıt ele geçmiştir. (Res. 47-48, KBR'12-AC.415), (Res. 51-52,KBR'12-AC.443). 443 numaralı yazıt bloğu bir önceki yıl çıkarılan yazıtın parçası olduğu anlaşılmıştır. (Res. 51-52) Yine aynı alanda yüzeyde görülen bir adet kırıklı yazıt ele geçmiştir. (Res. 49-50,KBR'12-AC.Yzy)

Ana Cadde basamaklı alanda, Güney duvar önünde 70 cm kalınlığında duvar ile bütünleşik olarak 3 m. kadar devam eden duvar örgüsü belgelendikten sonra kaldırılmış ve altında devam eden künk sistemi görülmüştür.

Ana caddeyi sınırlayan Kuzey Duvarın arka sınırını ve duvar kalınlığını gösterebilmek açığa çıkarmak amacıyla 28.00 ile 40.00 metreleri arasında duvara paralel 2 metre genişliğinde alanda çalışılmıştır. (Res. 22) Bu alanda yapılan çalışmalarda caddenin kuzeyinde dükkan olabilecek Kuzey-Güney doğrultulu duvar sıraları açığa çıkartılmıştır. Çalışmalar sırasında 31-33 m. leri arasında -8.60 m. seviyelerinde yoğun halde moloz yıkıntısı

ele geçmiştir. (Res. 23) Alanda kesit düzenleme çalışması yapıldıktan alan kazısı sonlandırılmıştır.

Ana Cadde Kazısında Doğu yönde, Cadde basamaklarının devam ettiği doğu yönde 40.00'inci metrelerde -11. metre seviyelerinde çalışmalar sonlandırılmıştır. (Res. 25, 56-57) Ana Caddenin plan ve kesitleri çizilmiş ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır. (Res. 59-60) Tüm açmalarda kesitleri korumak ve yıkılma tehlikesine karşı moloz taşlardan üç adet duvar örülmüştür. (Res. 24) Çalışılan alanların bitki ve genel temizlikleri yapılarak Ana Cadde kazısında çalışmalar sonlandırılmıştır. (Res. 26) Ana Cadde kazısı çalışmaları sonlandırıldıktan sonra Agora I. Teras Caddesi dükkanlarının duvarlarında restorasyon ve konservasyon çalışmalarına başlanmıştır. (Res. 58) Agora I. Teras konservasyon çalışmaları sırasında 2 adet envanterlik sikke ve 3 adet yazıt bloğu ele geçmiştir. (Res. 54-55)

Sonuç olarak; Ana cadde Doğu Roma sur duvarı 1 nolu kapı olarak adlandırılan alanda K-G yönünde genişliği ortalama 7 m. olan basamaklı alanda ortalama yükseklikleri 20 cm. olan kalınlıkları ise değişkenlik gösteren toplamda 29 merdiven basamağına ulaşılmıştır. Merdivenlerin birçoğu sökülerek sur yapım aşamasında kuzey ve güney yakada bulunan burç duvarlarında ve de yakın mekânlarda kullanılmış olup, bir de alt yapı sisteminin tamiratları sırasında tahribat geçirdiğinden in-situ özelliğini kaybetmiştir. Basamak ölçüleri ve de yükseklikleri bu sebeplerden dolayı paralel ölçüler dışındadır.

Doğu Roma sur duvarının yüksekliği sütunlu caddeyi güney yönde sonlandıran anıtsal kapının yüksekliği de esas alınarak tahmini 11 metre olarak tespit edilmiştir. Ortalama kalınlığı 2 m. yi bulan surun cephelerine büyük düzgün bloklar kullanılırken iç kısımlarına dolgu amaçlı çok farklı mimari parçalardan oluşan malzemeler ve moloz taşlar kullanılmıştır. Kireç harcının birleştirici özelliği içerisinde daha erken dönemlerde işlevini yitirmiş olan birçok mimari ve plastik malzemenin dolgu amaçlı olarak kullanılması kentin mirası ve arkeoloji bilimi adına büyük talihsizliktir. Daha erken dönemlerde inşa edilen mimari alanlardan elde edilen sur malzemeleri içerisinde en çok dikkati çeken örnekler çoğunluğu MS. 1. yy'a ait olduğu gözlenilen bezemeli bloklar ve kent epigrafisi açısından son derece önemli olan kitabelerden oluşmaktadır.

Güçlü bir deprem sonucu büyük oranda tahribata uğrayan Doğu Sur duvarına ait toplam 547 adet adet taş blok buluntu kontekstine uygun olarak kazı alanının seviyeleri esas alınarak tabakalar esaslı ölçekli çizimi yapılarak belgelenmiş ve taş tarlasına taşınmıştır.

Alanda kuzey-iki(Grekçe), güney iki(Latince), cadde basamakları üç(Latince), Agora Teras -1 alanında teras duvarında ve cadde parapet taşlarında iki(Grekçe) doğu kısımdaki dükkan arkasından yüzeyden bir(Grekçe) olmak suretiyle bunlardan 2 tanesi in-situ olarak

yerinde, diğerleri de blok tasnif alanına taşınan toplam 10(on) adet yazıt bloğu bulunmuştur. Grekçe yazıtların ikiside kuzey kanat doğu sur içerisinde kullanılmış olup duvar içerisinden çıkarılmıştır. Söz konusu yazıtların ölçekli çizimleri yapılmış ve kentin epigrafik arşivleri içerisine dahil edilmiştir. Diğer Grekçe yazıtlardan bir tanesi yüzeyde bulunmuş 2 tanesi ise Sütunlu cadde duvarı ve cadde parapet duvarı içerisinde bulunmaktadır.

MS. 1. yy. içerisinde olduğu düşünülen son derece iyi işlenmiş açık ve kapalı palmetleri olan ince işçilikli anthemion bezemeli 3 faskiyalı arşitrav mimari bloklar ele geçmiştir. 5 adedi 2011 sezonundan 6 adedi de 2012 sezonundan olmak üzere toplam 11 adet ele geçmiştir. (Res. 37) 2011 sezonunda da ele geçen bu bloklarda gösteriyor ki bu alana yakın Agora yakınında bir tapınak olmalıdır. Ayrıca kentin heykeltıraşlık eserlerine dair fikir verebilecek bir tanesi parmak olarak ele geçen 3 küçük heykel parçası, aslan ayaklı parapet duvar taşı, 1 adet sütun başlık parçası (Res. 33), 1 adet yivli sütun parçası (plaster), 1 adet geometrik motifli plaster parçası ele geçmiştir.

Buluntular sadece plastik ve mimari malzemelerle sınırlı kalmamış bunların yanında az sayıda da olsa çivi, mozaik ve cam parçaları ile çeşitli metal objeler(bıçak-at nalı- kandil askısı-halkalar) kemik objeler, küçük boncuklar ve terrakota (işlenmiş pişmiş toprak) (Res. 3) objeler (1 adet terrakotta Tanrıça nike başı (Res. 28) ve kutu benzeri bir kap) ile bir adet cibbus (Res. 27), ele geçmiştir.

Toplamda 65 adet etüdlük eser, 7 adet envanterlik eser kayıt altına alınmıştır.

Çalışmalar sonucunda alanın dört ayrı evreye ev sahipliği yaptığı anlaşılmıştır. İlk evre kentin ana yapılaşma dönemiyle ayrılmaz bir bütün oluşturan ve kente doğudan girişi sağlayan yol ve -11 metre koduna kadar 29 adet merdivenden oluşmaktadır. İkinci evre ise muhtemelen 5. yy içerisinde gerçekleşen ve agorada mevcut bulunan dükkânlardan hemen önce inşa edilmiş Doğu Roma suru yapılaşma evresidir. Bu yapılaşma süreci çok güçlü bir şekilde gerçekleşmiş ve kentin dönemsel mevcut fizyonomisi büyük ölçüde değişmiş ve ana cadde de bu değişimden bağımsız kalamayarak tahribata uğramıştır. Dolayısıyla 1. evrenin doğal dokusu büyük oranda bozulmuştur. Üçüncü evre ise oldukça zayıf bir şekilde gerçekleşmiştir. Şu an için bu durumu kanıtlayabilecek sadece iki ayrı koldan doğu-batı yönünde devam eden künk sistemleri bulunmaktadır. Bu künk sistemlerinin agoranın doğu teras duvarına paralel olarak güneye doğru devam eden künk sistemiyle sonradan bağlantı kurularak yerleştirildiği düşünülmektedir. Sur duvarı inşasını takip eden daha geç bir dönem içerisinde yapıldığı, mevcut taşların sökülmesiyle alana oldukça basit bir şekilde ve eğim uyumu gözetilmeksizin yerleştirilmesi dönem olarak küçük ipuçları vermektedir. Ancak söz konusu künk sistemi için net bir kronoloji söylemek şu an için zordur. Son evre ise cadde

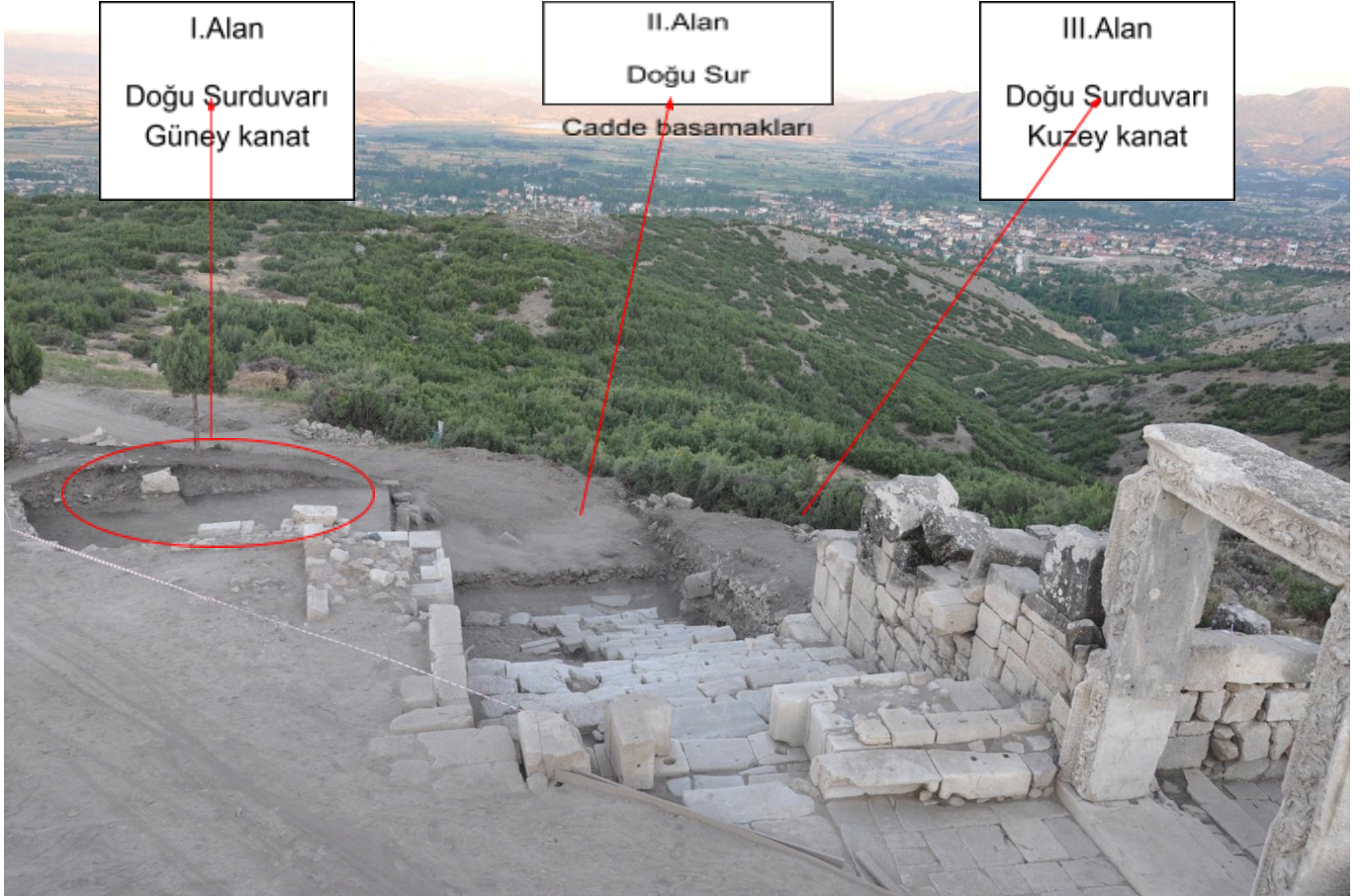
basamakları üzerinde caddeyi ikiye bölen ve bazı yerlerde de caddeyi sınırlandıran geç dönem duvar örgülerini sağlamlaştırmak amacıyla yerleştirilmiş duvar izleridir.

Sonuç olarak kentteki geç dönem yapılaşmalar içerisinde diğer kamu binalarında olduğu gibi kentin ana caddesi de bu değişimden olumsuz yönde etkilenmiştir. Kentin kamu yapılarının konumlandırıldığı ana tepede Stadion öncesinden başlayarak Tiyatroya kadar devam ettiği anlaşılan Ana Cadde doğu-batı aksında birçok bölümde izlenemese de Agora I. Teras Caddesi ile birleştiği noktada başlatılan kazılar sonucunda yaklaşık 40 metrelik kısmı Stadion yapısına doğru (Doğu) açığa çıkarılmıştır. Ana caddenin Agora ile birleşme noktasında yükseklik farkından dolayı basamaklı merdiven şeklinde oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Ana Cadde'nin altında kentin ana kanalizasyon sisteminin varlığı tespit edilmiştir. Ayrıca cadde altında Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne değin kullanıldığı anlaşılan ve pişmiş toprak künklerden oluşturulmuş içme suyu şebekeleri yer almaktadır. Çalışmalar 07.08.2012 tarihinde 1 nolu kapıya bağlı bulunan merdiven sırasının 40. Metresinde – 11.00 metre kodunda sonlandırılmıştır.

RESİMLER

Res.1: Agora Ana Cadde Kazısı, Kazı Öncesi Durumu.

Res.2: Agora Ana Cadde Kazısı, Çalışma Alanları.

Res.3: Kuzey

Kanat Açması .

Duvarı Yazıtlı Bloklar.

Res.4:

Res.5: Güney Kanat, kazı öncesi.

Res.6: Güney Kanat Yıkıntı Katmanı.

Res.7: Güney Kanat Açması Sur Duvarı Yıkıntısı. Res.8: Güney Kanat Sur Duvarı Sondaj

Res.9: Güney Kanat Önü Açması son durum

Res.10: Güney Kanat, D-B duvar, künkler

Res.11: Devşirme olarak kullanılmış yivli sütun

su
havzası.

Res.12: Güney Kanat künk sistemi ve

Res.13: Kuzey duvar kapı girişi.

Res.14: Kuzey duvar kapı girişi.

Res.15: Kuzey duvar kanalizasyon gideri.

Res.16: Kuzey duvar önü bölünmüş alan.

Res.17: Kuzey duvar kanalizasyon gideri.

Res.18: Cadde üzeri künk sistemleri katmanı.

Res.19: Basamakları sınırlandıran duvar sırası.

Res.20: Basamakları bölen duvar sırası.

Res.21: Kuzey Duvar önü 25.-28 m. arası duvar.

Res.22: Kuzey Duvar arkası

Res.23: Kuzey Duvar arkası moloz yıkıntısı. Res.24: Kuzey Duvar arkası son durum.

Res.25: Ana Cadde kazısı sonu 40. m. (Kod:-11 m.) Res.26: Kazı sonrası görünüm.

Res.27: Cippus

Res.28: Terrakotta baş

Res.29: Plaster parçası (At ayağı)

Res.30: Plaster parçası

Res.31: Plaster parçası (ışın demetli baş)

Res.32: Pişmiş toprak işlemeli kutu

Res.33: Korint süun başlığı

Res.34: Aslan ayaklı parapet duvar taşı

Res.35: Heykel kaidesi ayak izi ve kenet.

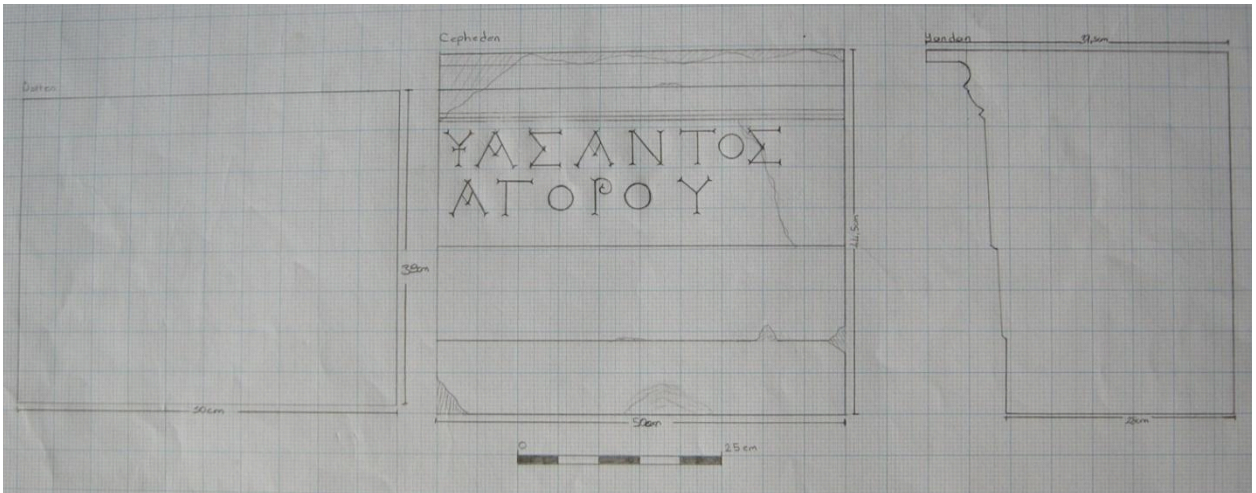
Res.36: Ayak detay

Res.37: Anthemion blok

Res.38: Güney Kanat yazıt bloğu (KBR'12.AC.383)

Res.39: Cadde üzeri yazıt bloğu
(KBR'12.AC.346)

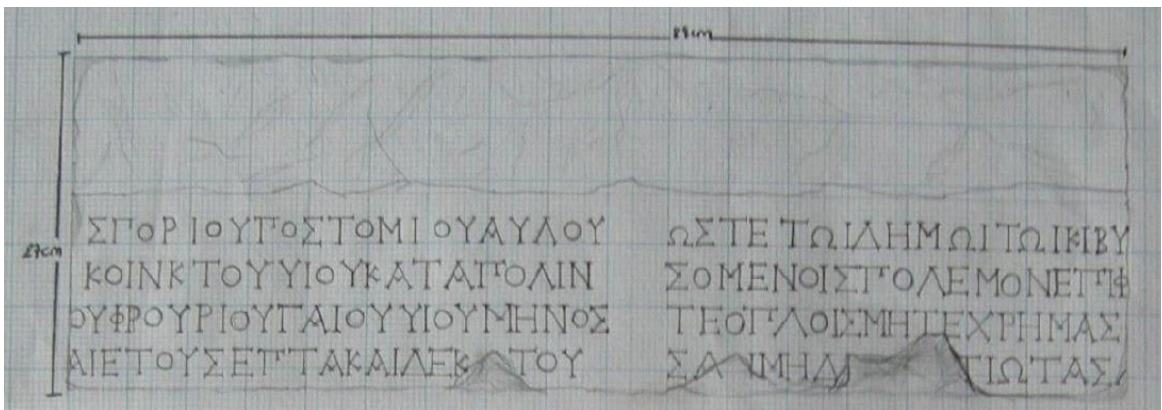
Res.40: Cadde üzeri yazıt bloğu çizimi kesit ve görünüm, (KBR'12.AC.383)

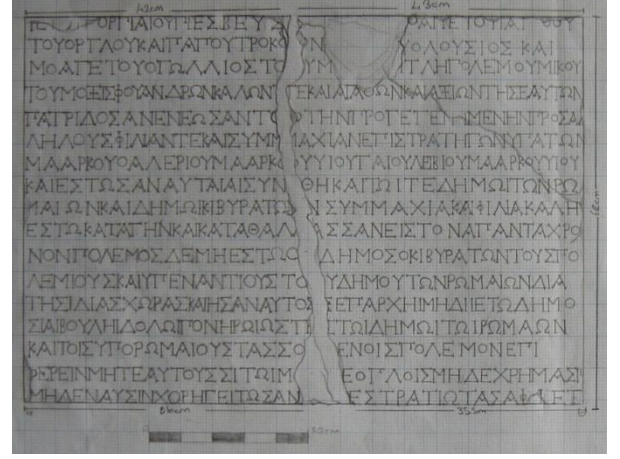
Res.41-42: Kuzey Kanat Doğu Sur Duvarıçı heykel kaideli yazıt bloğu (KBR'12.AC.356)

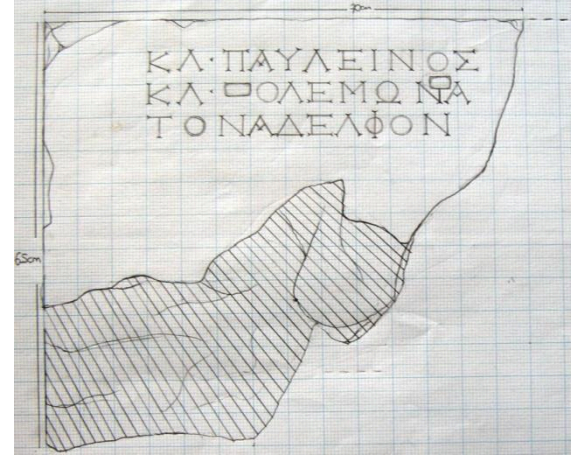
Res.43: Kuzey Kanat Doğu Sur Duvarıçı heykel kaideli yazıt bloğu (KBR'12.AC.356)

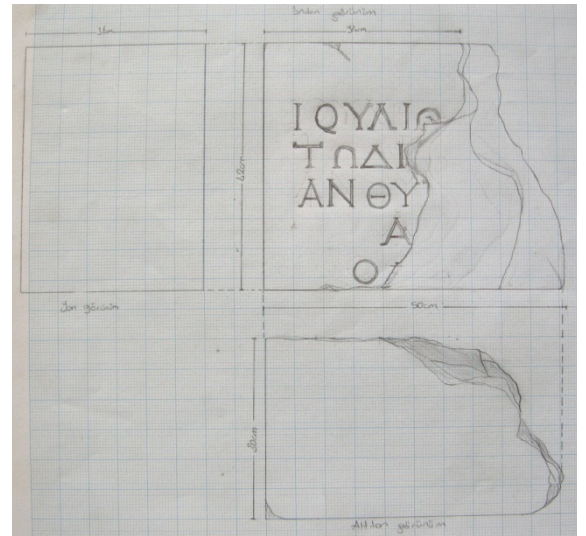
Res.44: Kuzey Kanat Doğu Sur Duvarıçı heykel kaideli yazıt bloğu çizimi (KBR'12.AC.356)

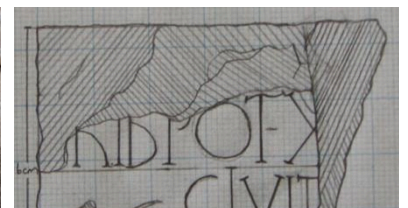
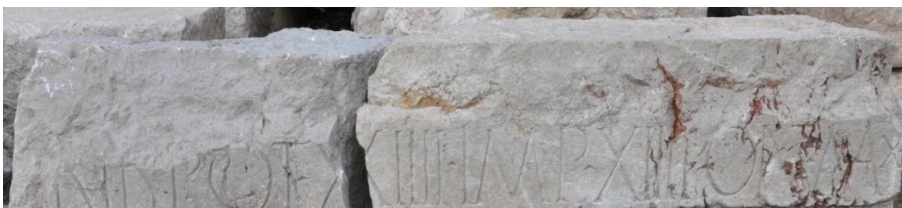
Res.45.46: Kuzey Kanat Doğu Sur Duvarı içi yazıt bloğu (iki parça) ve veçizimi
(KBR'12.AC.357a-b)

Res.47-48: Cadde üzeri duvar yıkıntısı içerisinde yazıt bloğu çizimi (KBR'12.AC.415)

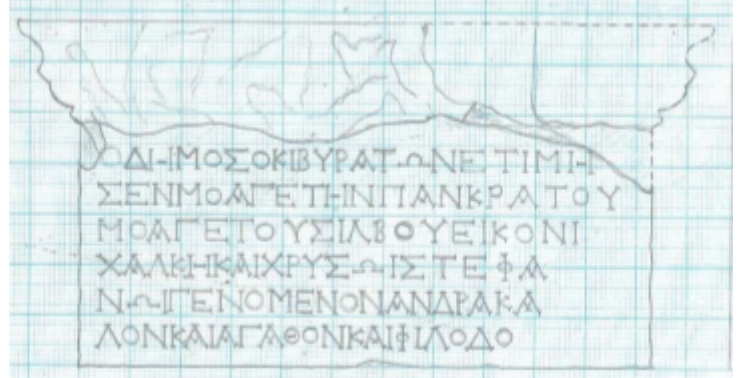

Res.49-50: Cadde üzeri yüzeyde ele geçen yazıt bloğu çizimi (KBR'12.AC.Yzy)

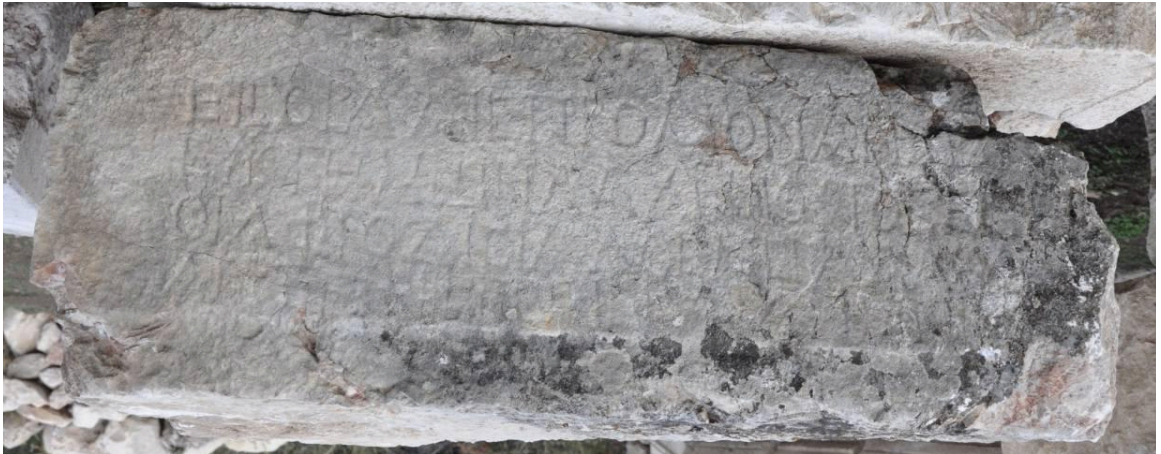

Res.51-52: Cadde üzeri duvar yıkıntısı içerisinde yazıt bloğu çizimi (KBR'12.AC.443)

Not: Üstte görülen sağdaki parça 2011 kazı döneminde ele geçmiş ve parçası soldaki 2012'de ele geçmiştir.

Res.53: KBR'12.Tiyatro İkinci cavea bitimi. Res.54: KBR'12.A.-I.Teras Caddesi-Yazıt bloğu.

Res.55: KBR'12.Agora.I.Teras Caddesi-dükkan arkası yüzey-Yazıt

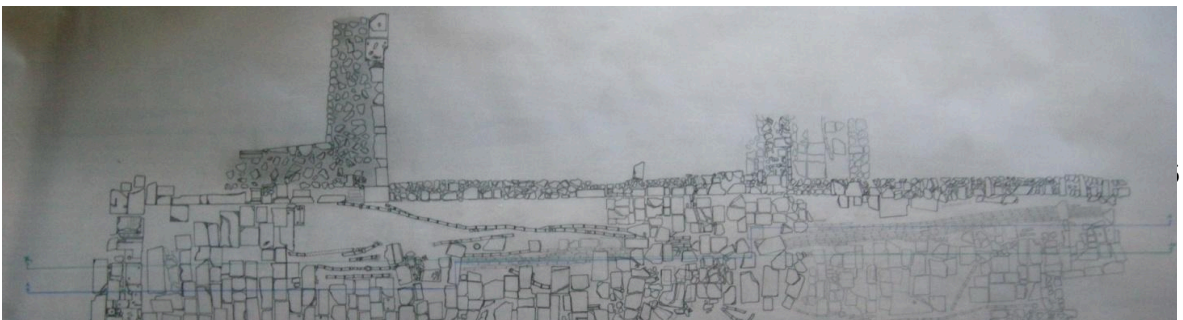
Res.56: KBR'12.Ana Cadde Kazısı kapanış fotoğrafı (Doğudan görünüm).

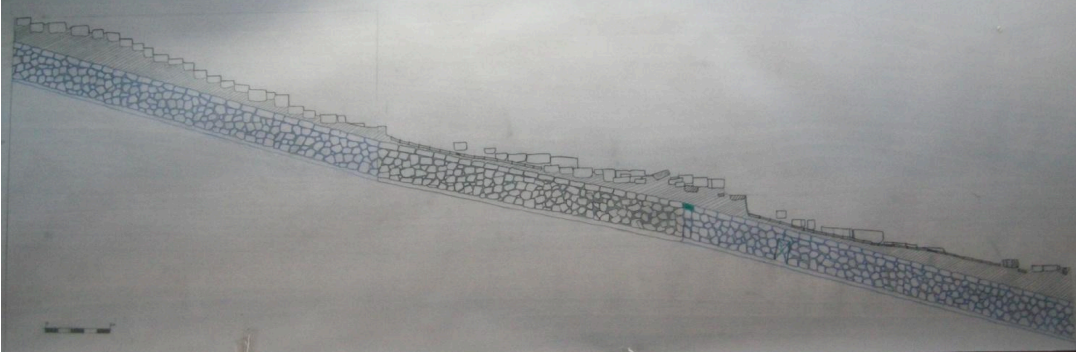
Res.57: KBR'12.Ana Cadde Kazısı kapanış fotoğrafı (Batıdan görünüm).

Res.58: Agora, I.Teras Caddesi Konservasyon Çalışması sonrası genel görünümü.

Res.59: KBR'12.Ana Cadde Kazısı Çalışma Alanı plan çizimi.

Res.60: KBR'12.Ana Cadde Kazısı Çalışma Alanı cadde basamakları kesit çizimi.

3- ODEION KAZI RAPORU

Odeion yapısı kentin kamu yapılarının konumlandığı ana tepenin güney batı köşesinde konumlanmaktadır. Yapıda kazı çalışmalarına 2009 yılında başlanmış ve yapının iç bölümünün kazısı tamamlanmıştır (Res. 1). İlk kazı dönemi sonucunda Orkestra zemin döşemi Opus Sectile Medusa resminin “benzersiz” güzelliği ve bunun yanında yapının kullanımına yönelik ünik buluntular büyük ses getirmiş ve de bu görkemli yapı ülke genelinde adını duyurmuştur (Res. 2).

Yapıdaki ikinci dönem kazı etkinlikleri 2011 yılında yapılmıştır. Çalışmalar, yapının ön düzenlemesinin belirlenmesine yönelik olarak gerçekleşmiş ve yapının Skene’si ile birlikte önde toplam boyutu 560 m² olan tabanı mozaik Stoa’sı da ortaya çıkarılmıştır. Bu heyecan verici bulguların yanında kentin Geç Roma İmparatorluk Dönemi’ne dair oldukça önemli bilgiler veren bir Hamam yapısı ve bu yapıyla çağdaş yapı kalıntıları bulunmuştur (Res. 3).

Odeion yapısında üçüncü kazı dönemi 18.06.2012-10.17.2012 tarihleri arasında yapının Stoa’sının ön alanına yönelik olarak gerçekleşmiştir. Bu dönem, yapıdaki kazı etkinliklerinin son sezonu olmuş ve üç kazı dönemi sonucunda Odeion “tüm yönleriyle” eksiksiz olarak ortaya çıkarılmıştır.

Son sezonda Stoa’nın ön bölümünde yoğun bir Geç Roma İmparatorluk Dönemi (MS 5. – 7. yy.) yapılaşmasıyla karşılaşmıştır. Bu sezonda elde edilen bilgi ve bulgular kentin Geç Roma İmparatorluk Dönemi yapı stratigrafisi hakkında önemli bilgiler sunmuştur (Res. 4).

Odeion 2012 kazı çalışmalarına, 1989 yılında dönemin Burdur Müzesi Müdürü S. Selçuk Başer’in yapının iç bölümünde gerçekleştirdiği kurtarma kazıları sonucunda Stoa’nın ön alanına biriktirdiği atık toprağın kaldırılması ile başlanmıştır. Sonrasında kazı çalışmaları

Stoa'nın kuzey bölümünde yer alan Geç Dönem Dükkan yapısının kaldırılması ile sürmüştür. Bu yapının kaldırılmasındaki amaç üzerine oturtulduğu Stoa mozaigini açığa çıkarmak olmuştur. Sonuç olarak; Stoa mozaiginin kuzey bölümdeki devamı açığa çıkarılmıştır.

Yukarıda da değinildiği üzere Odeion 2012 kazı çalışmaları neticesinde Stoa'nın ön alanında oldukça yoğun bir Geç Dönem yapılaşmasıyla karşılaşmıştır. Bu yapıların plansal düzenlemeleri şu şekildedir: Geç Dönem yapılarını iki grupta tanımlamak mümkündür. İlk grup Stoa'nın kuzey bölümünde yer almaktadır. Söz konusu yapı grubu kuzey-güney doğrultusunda yan yana sıralanmış üç mekân ve bunların ön alanında uzanan bir Geç Dönem sokağından oluşmaktadır(Res. 5). Mekânlardan ilki, 1.55 m. X 1.55 m. ölçüleriyle tam bir kare tasarıdadır. Bu mekânın iç bölümü oldukça kalın bir kireç harçla sıvanmıştır(Resim: 6-7). Bu mekânın hemen kuzey yanındaki iki no.lu mekân 1.30 m. X 1.20 m. ebatlarındadır. Son mekan ise 0.80 m. X 0.75 m. ölçüleriyle en küçük mekandır. Bu yapıların ön alanında ise genişliği 4 m. olan bir sokağın henüz 2 m.lik bölümü açığa çıkarılmıştır. Söz konusu sokağın zemin taşları oldukça düzgün kesilmiş kare bloklarla döşenmiştir ve bloklar olasılıkla bir Roma Caddesinden devşirilerek kullanılmışlardır. Yan yana sıralı mekânların işlevi ilk mekândan yola çıkılarak belirlenmiştir. İlk mekânın iç bölümünün sıvalıdır ayrıca bu mekânda ikisi batı duvarında üst kodda; biri güney batı köşede zeminde ve biri de kuzey duvarında iki no.lu mekana yönelimli künk sistemleri bulunmaktadır. Mekân, içteki sıvalar ve künk sistemleri ile “açıkça” su ile ilişkili bir işlevdedir. Künklerden batı yüzde üste olan iki adedi mekâna su gelişini sağlamaktadır(Resim: 6-7). Kuzey yüzde duvarın orta bölümündeki künk ise iki no.lu mekana ilkinden su sağlandığını kanıtlamaktadır. Zemindeki künk ise tahliye amaçlıdır. Bütün veriler bir arada irdelendiğinde mekanın bir seramik çamuru dinlendirme havuzu olabileceğini düşündürmektedir. Mekânların çevresinde yoğun olarak bulunan Geç Antik Çağ Unguentarium buluntularının yoğunluğu da bu savı destekler niteliktedir. İlk mekânın ardından sıralanan mekânların işlevi ise henüz netlik kazanmamıştır.

Geç Dönem yapı gruplarının ikincisi ise Stoa önünde kuzey-güney doğrultusunda uzanmaktadır. Bu yapı grubu kuzey-güney doğrultusunda 38.20 m. boyunca uzanan bir teras duvarının ön alanına sıralanmış beş mekândan oluşur(Resim: 10). Bu mekânlardan yalnızca güney uçtağının kazısı tamamlanmıştır. Diğerlerinin yalnızca üstten sınırları görülecek biçimde kazısı yapılmıştır. Kazısı yapılan mekân 2.60 m. X 1.50 m. ebatlarındadır. İç bölümü kireç harç ile sıvalı olup zeminde su gideri bulunmaktadır. Bu özellikleri ile yukarıda tanımlanan ilk yapı grubunda olduğu gibi bir seramik hamuru dinlendirme havuzu olmalıdır.

Diğer dört mekânın işlevi kazı çalışmaları sonrasında netlik kazanacaktır. Ancak genel görünüm bir teras duvarı önüne sıralanmış seramik çamuru havuzları şeklindedir.

Odeion 2012 kazı çalışmaları sonucunda farklı evrelere ait 26 sıra künk sistemi de ortaya çıkarılmıştır(Resim: 8-9). Künklerde çaplar, 10 cm. ile 15 cm. arasında değişmektedir. Künk birleşim noktaları seramik parçaları ve kireç harç ile desteklenmiştir. Ayrıca bazı künklerde havalandırma/kontrol açıklıklarının bırakıldığı anlaşılmıştır.

Odeion 2012 kazı çalışmaları sonucunda elde edilen bulgulara göre Geç Dönem yapılarının M.S. 5-7. yüzyıllar arasında kullanıldığı anlaşılmıştır. Bu sezonki kazı çalışmaları sonucunda toplam; 19 envanterlik eser (Res. 11), 118 etüdlük eser açığa çıkarılmıştır.

RESİMLER

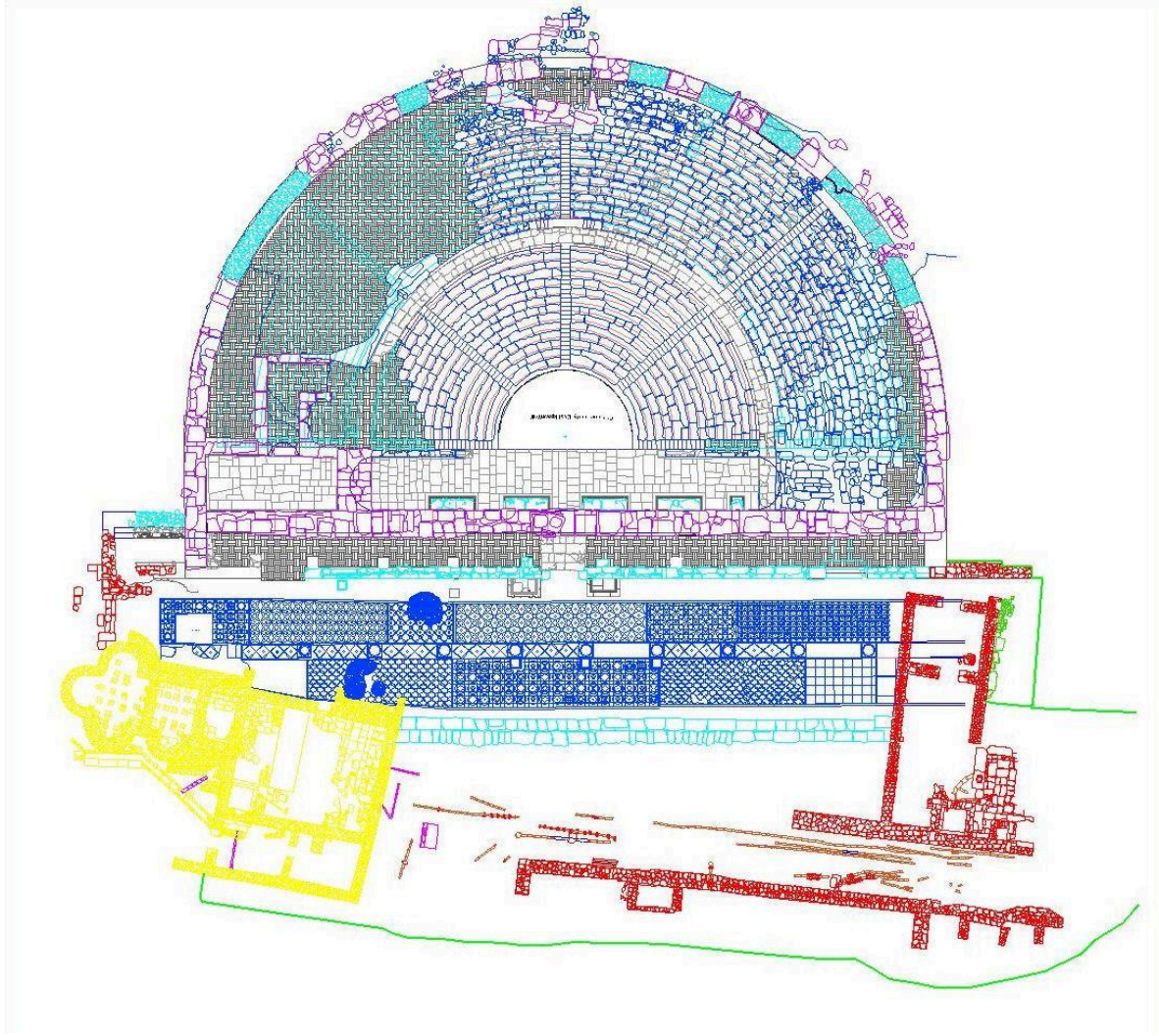
Res.1: Odeion Kazı Öncesi

Res.2: Odeion 2009

Res.3: Odeion 2011

Res.4: Odeion 2012, Geç Dönem Yapılar Plan

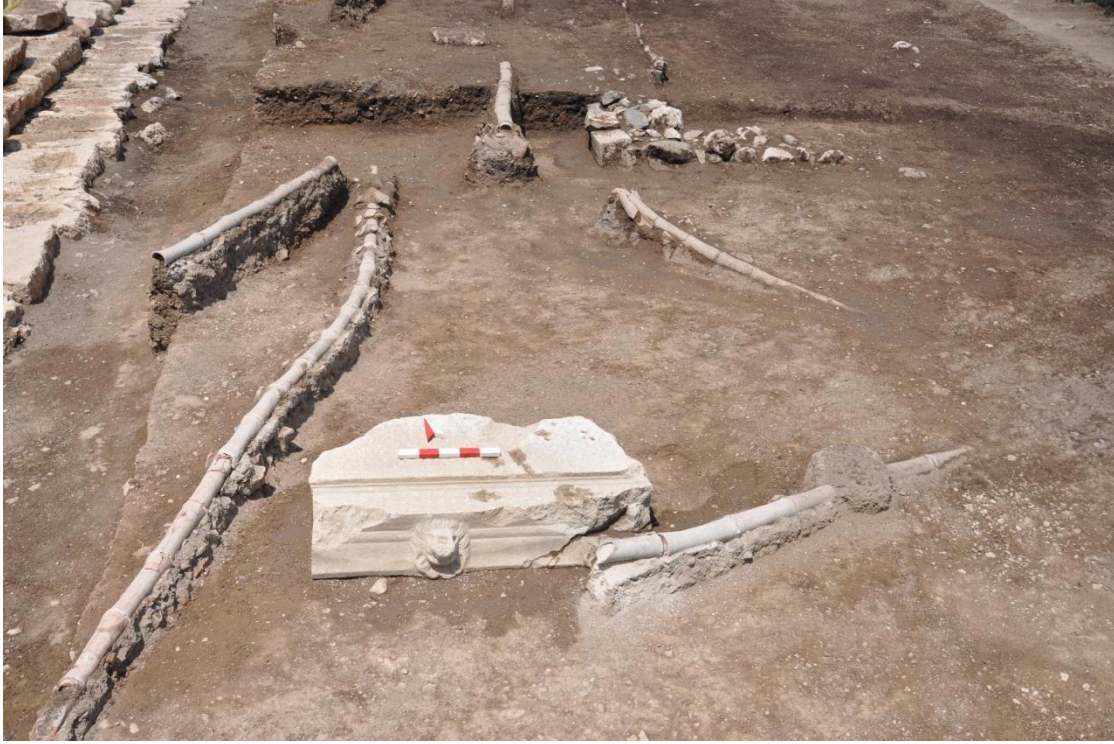
Res.5: Geç Dönem Yapı Grubu Genel Görünüm

Res.6: Geç Dönem Yapı Grubu 1 no.lu Mekan

Res.7: Geç Dönem Yapı Grubu 1 no.lu Mekan

Res. 8: Odeion Künk Sistemleri

Res.9: Odeion Künk Sistemleri Kesit Görünümü

Res.10: Odeion 2012 Kazı Sonrası Genel Görünüm

KİBYRA KAZISI 2012 YILI KONSERVASYON VE ANASTYLOSİS ÇALIŞMALARI

2012 yılı içerisindeki konservasyon ve anastylosis çalışmaları Odeion, Odeion Erken Doğu Roma Hamamı, Odeion Stoa Mozaiği, Agora I.Teras Caddesi Doğu Stoa Dükkan ve Mozaikleri, Stadion Doğu Mesnet Duvarı ve Martyrion yapılarında gerçekleştirilmiştir.

1-ODEİON KONSERVASYON ÇALIŞMALARI

Bu yıl içerisinde gerçekleştirilen konservasyon çalışmalarına Odeion ve hemen doğu yanı başındaki Doğu Roma Hamam yapıları da dahil edilmiştir. Her iki yapıda da koruma çalışmaları eş zamanlı olarak başlamıştır. Odeondaki çalışmalar yapının auditoriumunu ikiye bölen diazomanın alt kısmında bulunan oturma sıralarında yani birinci caveada yapılmıştır.

Yapının antik dönemde büyük bir yangınla işlevini yitirmesiyle bağlantılı olarak oturma sıralarında aşırı ısıya maruz kalmaktan ötürü ciddi çatlaklar ve deformasyonlar meydana gelmiştir. Çalışmaların temel amacı mevcut hasarın büyümesini engellemek doğrultusunda belirginleşmiştir. Koruma çalışmalarının ilki blokların üzerinde görülen çatlaklar aracılığıyla alt kısımda bulunan boşlukların doldurulmasına yönelik olmuştur. Bu uygulamada özel niteliklere sahip enjeksiyon harcı kullanılmıştır ve sonraki aşamada çatlakların kapatılmasıyla ilgili çalışmalar başlamıştır (Res. 1-2). Söz konusu çatlakların kapatılması için gerekli olan harç malzemesi büyük bir titizlikle hazırlanmış ve aynı özveriyle iş alanında uygulanmıştır. Uygulamada kullanılan harcın muhteviyatı; hidrolik kireç, 0-1 mm. elek altı beyaz kum, doğal renklendirici ve mukavemet artırıcı özelliğe sahip çekilmiş 0-1 mm. tuğla-kiremit mili, hazır halde karışım içerisine dahil edilen özel ambalaj harcı ve beyaz akrilden oluşmaktadır. Elde edilen harç ile birinci cavea oturma sıraları blokları üzerinde bulunan bütün çatlak ve boşluklar doldurulmuş dolayısıyla blokların kendi bünyelerine su ve hava almaları buna bağlı olarak özellikle kış aylarında görülen don olaylarıyla birlikte meydana gelebilecek olası mekanik patlamalar ve açılmalar engellenmiştir (Res. 3).

RESİMLER

Res.1

Res.2

Res.3

2-DOĞU ROMA HAMAMI KONSERVASYON ÇALIŞMALARI

Doğu Roma Hamam yapısında ise konservasyon çalışmaları çok detaylı bir biçimde ele alınmış neredeyse yapının tüm kısımlarına koruma amaçlı müdahaleler yapılmıştır. Caldariumlar, tepidarium, frigidarium, sıcak ve soğuk duş havuzu, apoditerium ve ana dış duvarlar ağırlıklı olmak üzere yapı tümüyle koruma altına alınmıştır.

Öncelikle yapının ana planını oluşturan duvarlarının derzlerinde ve üst kısımlarında görülen tahribatı onarım amaçlı ilişkili bölgelerde derz boşaltma ve temizleme çalışmaları yapılmıştır. Ardından bu bölgeler bol saf su kullanılarak temizlenmiş ve yeni dolgu çalışmasına hazır hale getirilmiştir. Derz dolgu işleminde özel karışımlarla oluşturulan doğal renklendirilmiş mukavemeti yüksek bir harç kullanılmıştır. Uygulamada kullanılan harcın içeriği; hidrolik kireç, 0-3 mm. elek altı beyaz kum, doğal renklendirici ve mukavemet artırıcı özelliğe sahip çekilmiş 0-5 mm. tuğla -kiremit mili, hazır halde karışım içerisine dahil edilen özel kargir yapı harcı ve beyaz akrilden oluşmaktadır. Hazırlanan bu dolgu harcı yapının tüm duvar derzlerine sıkıştırılmak suretiyle büyük bir titizlikle tatbik edilmiş ardından harcın optimum kıvama ulaşmasıyla birlikte yüzeyde oluşan çapaklanmalar mekanik yollarla temizlenmiş ve duvarlardaki antik-doğal görünüm muhafaza edilmiştir (Res. 1-3).

Caldariumlardaki koruma çalışmaları alanın (hypocaust) zemininde ve yapının yürüme tabanını (suspensura) taşıyan kolonlarda yani pialelerin onarımında gerçekleştirilmiştir. İlk etapta büyük oranda tahribata uğrayan piale tuğlaları yerlerinden alınmış ve böylelikle boşalan hipocaust zemini yeniden yapılan blokaj çalışmasıyla sağlamlaştırılmıştır. Elde edilen bu sağlam zemin üzerine büyük piale tuğlaları daha önceki yıllarda yapılan ölçekli alan çizimi dikkate alınarak özgün yerlerine büyük bir titizlikle yerleştirilmiştir (Res. 4-5). Tahribat uğramış tepidarium ve frigidarium zeminlerinde ise orijinaline uygun olarak yerel kayrak taşı kullanılmış ve bu iki alanın zeminine de sağlam bir bünye kazandırılmıştır (Res. 6-8).

Yine aynı şekilde apoditerium zemininde görülen hasarları önlemeye ve yok olan zemin döşemelerini tamamlamaya yönelik koruma çalışmaları sürdürülmüştür. Öncelikle hamamın su ihtiyacını karşılayan künk şebekesini teşhir etmek amaçlı odanın güney batı köşesinde dördül planlı bir kesit alan oluşturulmuş ve bu sınırlar içerisinde su künkleri kendi istikametleri doğrultusunda strükture edilmiştir (Res. 9). Böylece yapının su şebeke sistemi daha anlaşılır bir biçimde ziyaretçilerin dikkatine sunulmuştur. Sonraki aşamada yerel taş ocaklarından elde edilen kumtaşı zemin döşem plakaları oda zeminine yerleştirilmiş ve apoditeriumun da tüm aksamı koruma altına alınmıştır (Res. 10-12). Böylece yapı bütüncül

olarak olumsuz doğal etkiler karşı konserve edilmiş ve güvenli bir şekilde ziyaretçilerin dikkatine sunulur duruma getirilmiştir.

RESİMLER

Res. 1

Res. 2

Res. 3

Res. 4

Res. 5

Res. 6

Res. 7

Res. 8

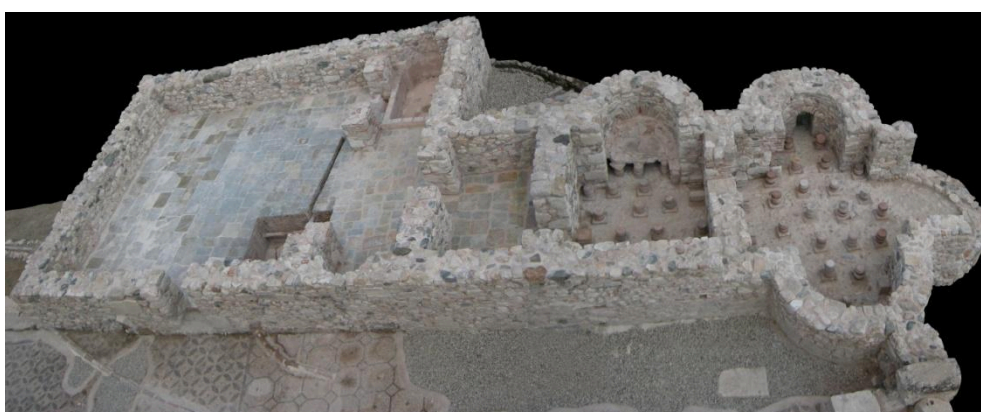
Res. 9

Res. 10

Res. 11

Res. 12

3-ODEİON, STOA MOZAIĞI KONSERVASYON ÇALIŞMALARI:

Antik kentler de örneklerine sıklıkla rastlanan mozaik taban döşemeleri açığa çıkarıldıkları andan itibaren dış etkilere maruz kalmakta ve hızlı bir tahribat sürecine girmektedir. Dolayısıyla bu tahribatın önüne geçebilmek için acil koruma önlemlerinin alınması ve eserin restorasyon ve konservasyon sürecinin aciliyetle planlanarak uygulamaya geçilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu süreç sonrasında da yapılan uygulamaların devamlılığı ve periyodik bakım en az restorasyon kadar öneme sahiptir. Eserin üst çatı örtüsünün projelendirilmesi ve uygulanması, dış etkilerin minimum seviyelerde tutularak eserin iklim şartlarından ve olumsuz koşullardan çeşitli üst örtüler ve yan tedbirlerle izole edilmesi, güvenlik önlemleri gibi hususlar korumanın diğer önemli uygulama aşamalarıdır.

Uygulama Aşamaları:

Genel olarak ele geçen tüm taşınır-taşınmaz eserlerde sırasıyla takip edilen uygulama basamakları Kibyra Antik Kenti, Odeion / Bouleuterion yapısında ele geçen mozaik taban döşemesi içinde geçerli olup, aşağıda sıralanan ana başlıklarda da detaylarıyla anlatıldığı gibi sırasıyla tatbik edilmiştir.

1-) Teşhis:

Bu aşamada eserle ilgili ön incelemeler ve gözlemler yapılmış çeşitli analiz ve tetkiklerle eserin genelinde ve lokal bölümlerinde mevcut sorunlar tespit edilmiştir. Sonuç olarak aşağıdaki sorunlarla karşılaşmıştır:

a) Tessera Yatağı ve Kaba Harç Katmanları Arasında Ayrılma ve Boşluklar: Mozaik tabanın yüzeyini oluşturan tesseraların harç yatağı ile alt katmanı oluşturan kaba harç arasında ayrılma olduğu, bazı bölümlerde ise yüzeyin altında boşluklar meydana geldiği görülmüştür. Bu boşlukların zaman içinde çökmelere ve yüzeyden tessera kayıplarına sebep olacağı bilindiğinden alanın neredeyse tamamında bu sorunun olduğu belirlenmiş ve buralara enjeksiyon harcı kullanılarak dolgu yapılmasına karar verilmiştir.

b) Kenar Bantlarında Dağılan Alanlar ve Buralarda Meydana Gelen Tessera Kayıpları: Mozaik taban döşemesinin bitim noktalarında kenarları koruyan bir katman veya blokaj kalmamasından dolayı bu alanlarda göçmeler ve tessera kayıpları meydana gelmektedir.

c) Geç Dönem Hamam Yapısına Giden Su Künklerinin Sebep Olduğu Çökmeler ve Tessera Kayıpları: Mozaik taban döşemesinin güney bölümünde yer alan geç dönem hamam yapısına giden su künklerini geçirmek amacıyla Antik Dönemde mozaik tabanda açılan kanalların kenar bölümlerinde tesseraların dağıldığı ve künklerin yüzeyin altında kırılarak göçmelere neden olduğu belirlenmiştir.

d) Mozaığın Kuzeyinde Bulunan Yazıt Panelinde Oluşan Çökme ve Tessera Kayıpları: Kuzey bölümde yer alan yazıtlı alanda ve çevresinde yüzeyin altından geçen künklerden kaynaklandığı düşünülen ve ortalama 20 m² lik bir alanı kapsayan göçük alanında yağmur sularının birikerek tesseraların dağılmasına sebep olduğu ayrıca bu alanda biriken suların mozaikte göçme olmayan sağlam alanların da altına sızarak buralara da zarar verdiği anlaşılmıştır. Bunun haricinde göçük alanının derin olduğu alanlarda kenar kırılmaları oluşmuş ve geniş çatlaklar meydana gelmiştir.

e) Mozaik Döşemin Eksik Olduğu Alanlarda Orjinal Tessera İle Tümleme Çalışmaları: Bazı alanlarda zamanla oluşan çökmelerde tesseraların kaybolduğu ve boşluklar oluştuğu tespit edilmiş ve buraların desen ve figürlere uygun şekilde orijinal tesseralarla tümlenmesi kararlaştırılmıştır.

f) Yüzey Kirlerinden Kaynaklı Tozuma ve Aşınmalar: Yüzeyin üzerinde zamanla topraktan ve mikro gözeneklerde meydana gelen su hareketlerinden ötürü oluşan kalker ve tuz katmanlarının zamanla tessera yüzeylerindeki mikro gözeneklerde hareketlerine devam ederek bu bölümleri aşındırdığı, yüzeyde tozuma meydana getirdiği görülmüştür. Ayrıca bazı alanlarda bu kir ve kalker yüzeylerinin desenlerin algılanmasını güçleştirdiği görülmüştür. Ayrıca yapıda meydana geldiği tespit edilen yangının da yüzeyin bazı bölgelerinde kalın bir kurum tabakası oluşturarak yüzeyin algılanmasını imkansız hale getirdiği gözlemlenmiştir.

2-) Belgeleme:

Yukarıda teşhis aşamasında belirlenen sorunların fotoğraf ve çizimlerle yerlerinin tespit edilmesi, alanın eşit dilimlerden oluşan bir karelaj sistemiyle bölümlere ayrılarak her bölümde yapılan uygulamaların detaylı kayıt altına alınması, kullanılan malzemelerin ne miktarda ne alanlarda kullanıldığının kayıtları bu basamağın genel hatlarını oluşturmaktadır. Bu aşamada uygulama öncesinde ve uygulama bitirildikten sonra çekilen fotoğraflar da sonucun görülebilmesinde önemlidir.(Resim 1-2-3)

RESİMLER

Res. 1

Res. 2

Res. 3

3-) Restorasyon:

Restorasyon uygulamaları kapsamında yapılan işlemler maddeler halinde aşağıdaki gibidir;

3. a) Enjeksiyon Uygulamaları: Bu aşamada, yapılan belgeleme ve teşhislerde boşluk tespit edilen noktalara hidrolik kireç ve çok ince bir agrega karışımıyla hazırlanan bir enjeksiyon harcı uygulanmıştır. Bu uygulamada, derz aralarından açılan enjeksiyon deliklerine öncelikle alkol ve aseton enjekte edilmiş ve mikro gözeneklerin açılması sağlanmıştır. Böylelikle ince serum hortumları ile enjekte edilen harç daha yüksek bir sağlamlaştırma etkisine sahip olmuştur. Boşlukların ve ayrılmaların çok ince olduğu yerlerde ise hazırlanan bu enjeksiyon harcının yeterince nüfuz edememesinden ötürü, hazır enjeksiyon harçları ile işlem uygulanmıştır. Bu tarz hazır harçların agrega boyutları elle hazırlanamayacak kadar küçük mikrondadır. İçlerinde su ile çözünen akrilik esaslı yapıştırıcılar ihtiva etmelerinden ötürü ince ayrılmalarda etkili bir birleştirme sağlamaktadırlar.(Resim 4-5-6)

Res. 4

Res. 5

Res. 6

3. b) Kenar Bantlarının Sağlamlaştırılması:

Bu uygulamada kenar bantları ve bitim noktalarında 20 cm genişliğinde ve 25 cm derinliğinde içinde iri kiremit parçaları ve taş bulunan hidrolik kireç esaslı bir harçla sağlamlaştırma blokajı yapılmıştır. Blokajın mozaikle birleşim yerleri yüzeyin kodunda olup kenarları kırılmaların önüne geçebilmek amacıyla dış bükey ve oval olarak yapılmıştır. Harcın bölgenin ikliminden kaynaklı sıcak-soğuk farklılıklarının yarattığı mekanik gerilime dayanabilmesi amacıyla da esneklik özelliği olan akrilik nitelikteki Primal AC -33 malzemesi harca karıştırılmıştır.

Res. 7

Res. 8

Res. 9

3. c) Boş Alanlara Tessera Dizilme İşlemi:

Boş olan alanlara kazı çalışmaları esnasında ele geçen orijinal tesseraları ile tümleme yapılması işlemidir. Çökmüş olan ve tessera bulunmayan kısımlarda hidrolik kireç ve Primal AC-33 esaslı bir harç ile yatak harcı yapılarak tesseralar bu harcın üzerine dizilmiştir.(Resim:10-11)

Res. 10

Res. 11

3. d) Yüzey temizliği:

Mozaik tabanın yüzeyinde bulunan çözünabilir tuzlardan ve toprak içindeki materyallerden oluşmuş kir katmanlarının ve yangın katmanlarının kimyasal malzemeler ve mekanik yöntemler yardımıyla alınması işlemidir. Bu işlem yüzeyde bulunan tuzun alınarak bu tuzdan kaynaklı erozyonun da önüne geçmek amacıyla da yapılmaktadır.

Öncelikle yüzeyde bulunan kaba katmanlar mekanik el aletleri(bisturi, dişçi aletleri, yumuşak fırçalar vb.) yardımıyla alınarak yüzey kimyasal temizlik için hazır hale getirilir. Sonrasında AB-57 karışımı hazırlanarak yüzeye uygulanır. Bu karışım içerisinde C.M.C(karboksi metil seliloz), Amonyum bikarbonat, E.D.T.A (etilen diamin tetra asidik asit), saf alkol, aseton ve su bulunmaktadır. Bu karışım yüzeydeki katmanlar tümüyle alınana kadar veya minimum seviye düşürülene kadar yüzeye uygulanmaya devam edilir.İşlem neticesinde yüzey bol suyla durulanmalıdır.(Resim: 12-13).Bu işlem sonrasında yüzeyde tuz ölçümleri yapılmış tuz oranının yüksek çıkması sonucunda kağıt hamuru malzemesi yüzeye uygulanarak bu tuzlar abzorbe edilmiştir.

Res. 13

Res. 12

3. e) Çöken Alanların Kaldırılması:

Mozağin güney kanadında yer alan ve üzerinde yazıt bulunan kısımdaki çökmenin düzeltilmesi işlemidir. Bu işlemde öncelikle yüzeyin 1/1 ölçekli çizimleri yapılır, sonrasında ise yüzeye polivinil asetat sürülerek ilk katta tülbent ikinci katta ise Amerikan bezi yapıştırılır. Kesilecek olan plakaların sınırları kalemle çizilir. Kesim yerleri mümkün olduğunca derz aralarına denk getirilerek elmas kesici çarklarla bu alanlardan mozaik yüzeyi kesilir.

Sonrasında kesilen plakaların birleşim yerleri ve levhaların yönleri Amerikan bezinin üzerine asetatlı kalemle çizilir. Yüzey uzun kamalar yardımıyla zeminden ayrılarak çıkarılan levhaların arka yüzeylerindeki eski harç kalıntıları ve derz araları temizlenir. Sonrasında bu levhalar hazırlanan kireç harcından zeminin üzerine oturtularak kenarlarla aynı kota getirilir ve yerine yerleştirilmiş olur. İşlemin son aşamasında yüzeyde bulunan bezler ve PVA (polivinil asetat) sıcak su yardımıyla temizlenir ve uygulama sonlandırılmış olur. Mozaik levhaların taşınmasında ve yerine yerleştirilmesinde arka yüzlerine hafif olması ve

oksitlenmemesi nedeniyle alüminyum peteklerle (aerolam) destek yapılır. (Resim: 14-15)

Res. 14

Res. 15

3. f) Sökülen Alanların Takılması:

Önceki haftalarda sökülmüş olan göçük alanın plakalar halinde sökülen kısımları çizim ve paftalardan yararlanılarak tekrardan eski konumlarına yerleştirilmektedir. bu işlemde kireç esaslı harç kullanılmaktadır. Öncelikle plakanın arkasına derzlerin içine girecek şekilde sıvı özellikli şerbet bir harç dökülmektedir sonrasında levha orijinal konumundaki kot seviyesinde dökülen harcın üzerine oturtulmakta ve ağır malalarla kenarların sahip olduğu seviyeye getirilmektedir.(Resim: 16-17) Sonrasında harç kuruyup tesseraları tuttuktan sonra sıcak su yardımıyla sökülmemekte ve yüzeyleri temizlenmektedir(Resim: 18) Bunun haricinde birleşme yerlerinde çıkan veya tam olarak harca tutunmayan kısımlar da sökülerek yeniden yerlerine dizilmektedir. (Resim: 19)

Res. 16

Res. 17

Res. 18

Res. 19

4-AGORA I.TERAS CADDESİ KONSERVASYON ÇALIŞMALARI

Agora Sütunlu Cadde Doğu Stoa ve Dükkanlar içerisinde daha önceki yıllarda açığa çıkartılan opus significatum olarak isimlendirilen tuğla zemin döşemin korunması amacıyla konservasyon çalışmalarına 09/07/2012 tarihinde uzman ekipler ile başlanılmıştır. 25 X 2.5 m.lik stoa kısmı ve 5 dükkan içerisinde çalışılmıştır. (Res. 1-2) Öncelikli olarak bir önceki yılda kapatılan zemin döşemi kontrollü bir şekilde açılarak yüzey ve mekanik temizliği yapıldıktan sonra derz aralarındaki toprak alınarak daha sonra bu boşluklarda tuğla döşem ile uyumlu bir harç kullanılarak derz araları doldurulmuş ve mevcut eksik kısımlarda orjinaline uygun şekilde tamamlanmıştır. (Res. 3-4) Derz uygulamasından sonra yüzeyde oluşan harç artıkları itina ile temizlenmiş ve yüzeyde doğal bir görünüm elde edilmiştir. (Res. 5-6)

I.Teras Caddesinin doğu kısmında caddeye paralel uzanan 5 adet geç dönem dükkanın konservasyon çalışmaları da bu sezon içerisinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar öncesinde dükkan duvarlarında kullanılan moloz taşlar arasındaki kireç harcı ile yapılmış olan derzlerin oldukça derin bir şekilde döküldüğü ve bu kısımlara toprağın dolduğu gözlenmiştir.

Çalışmaların ilk etabını derz aralarında bulunan toprakların temizlenmesi oluşturmuştur. Aynı zamanda düşme tehlikesi olan moloz taşların sökülmesi ve bitki köklerinin temizlenmesi ile birlikte duvar saf su ile yıkanarak derz çalışmasına hazır hale getirilmiştir.

İkinci etapta ise yapı içerisinde kullanılan kireç harcına uygun olarak oldukça nitelikli, mukavemeti yüksek ve doğal renklendiriciler bulunan derz harcı kullanılmıştır. Bu harcın

muhteviyatı 03 elekalı kırma kum, hidrolik kireç, renklendirici olarak tuğla ve kiremit mili, ak akril ve mukavemet arttırıcı hazır kargir çimentosu kullanılmıştır. Hazırlanan harç derz boşluklarına uygulandıktan sonra fırçalama işlemi ile duvar derzlerine doğal bir görünüm kazandırmıştır. Aynı zamanda duvarların üst kısmındaki deformasyon alanlarda tamlama yapılarak koruma altına alınmıştır. (Res. 7-10)

Agora,I.Teras Konservasyon çalışmaları mozaikli alanın koruyucu kumaş ve kum ile örtülmesi, dükkanların onarımının bitirilmesi ile tüm alan koruma altına alınmıştır. (Res. 11)

RESİMLER

Res.1-2: Konservasyon öncesi I.Teras Caddesi Stoa kısmı ve dükkan mozaik görünümü.

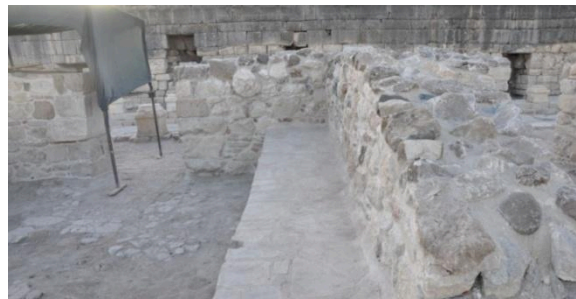
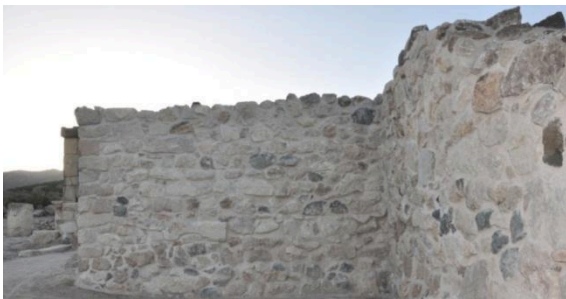
Res.3: Zemin Döşem derz temizliği aşamaları Res.4: Sağlamlaştırma amaçlı harç kullanımı

Res.5: Eksik alanlara harçzemin uygulaması.

Res.6: Konservasyon öncesi ve sonrası.

Res.7: A.1.Teras Caddesi Duvar onarımları. Res.8: A.1.Teras Caddesi Duvar onarımları

Res.9: A.1.Teras Caddesi Duvar onarımları Res.10: A.1.Teras Caddesi Duvar onarımları

Res.11 Agora, I. Teras Caddesi konservasyon sonrası genel görünüm.

5-STADİON DOĞU CAVEA İSTİNAT DUVARI KONSERVASYON ÇALIŞMALARI

Stadionda bu yıl gerçekleştirilen kazılar sonucunda yapının doğu kısmında cavealara paralel uzanan istinat duvarı tamamen açılarak güney tarafta yer alan yirmi bir oturma sırasının bulunduğu apsise kadar varılmıştır. Kazılar esnasında kireç katkılı moloz taşlardan oluşan duvarın büyük oranda tahribata uğradığı ve bu nedenle söz konusu alanda tamlama ve anastylosis çalışmalarının gerekliliği kabul görmüştür. Bu nedenle doğu cavea istinat duvarı ile birlikte caveanın altında bulunan dolgunun direncini artırmak amaçlı yapılan dahili hücre duvarlarının koruma amaçlı yeniden örülmesi çalışmalarına başlanmış ve hedeflenen noktada konservasyon faaliyetleri amacına ulaşmıştır. Böylece yapının doğu kısmını oluşturan cavea ve bitişik nizamdaki istinat duvarları daha korunaklı hale getirilerek bütüncül bir nitelik kazanmıştır (Res. 1-2).

Res. 1

6- MARTYRİON KONSERVASYON ÇALIŞMALARI

2009 yılında gerçekleştirilen Stadion kazı çalışmaları Stadion'un giriş kısmını oluşturan anıtsal Propylon kısmında devam etmiştir. Propylon'un geç antik dönemde meydana gelen güçlü bir depremle birlikte çöktüğü jeolojik ve arkeolojik veriler ışığında doğrulanmıştır. Kazı çalışmalarının ilerleyen zamanlarında Stadion'un girişinde bulunan doğu cephe parapet duvarının hemen kuzeyi ile Propylon'un doğusunda bulunan alanda sürpriz bir yapı kalıntısıyla karşılaşmıştır. Yapılan kazılar neticesinde bu yapının Martyrion olduğu açıklık kazanmıştır. Yapının deprem nedeniyle çökmeye maruz kalan Propylon tarafından büyük zarar gördüğü tespit edilmiştir ancak yapının ana duvarlarının ve alt kısımda mezar odasını oluşturan ve üst zemini taşıyan tonozlu mezar yataklarının oldukça sağlam kalabildiği görülmüştür. Yapı bu haliyle plan ve mimari özellik anlamında gerekli bilgileri fazlasıyla barındırmaktadır. Aynı yıl içerisinde kazı çalışmaları sonrasında yapı içerisinde acil şekilde müdahale edilerek koruma altına alınması gereken kısımların lokal konservasyon çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar alt mezar odasının batı duvar dibinde bulunan ölü yatağının üst yapısını oluşturan tonozun yeniden örülerek sağlamlaştırılması niteliğinde gerçekleşmiştir (Res. 1-3).

2012 yılı konservasyon çalışmaları bünyesinde yapının bütüncül olarak yeniden ele alınıp sağlamlaştırılması gerekli görülmüştür. Çalışmalar belirlenen bir iş programı dahilinde şu aşamalarda gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle, kireç katkılı harç kullanılarak moloz taş örülmesiyle inşa edilen kargir niteliğindeki yapının duvar derzlerinde dikkat çeken çürümeler ve dökülmelerle ilgili olarak ilgili aksamalarda boşaltma ve temizleme çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca yapının ana duvarlarının üst kısımlarında doğal şartlardan ötürü zarar gören taşların sökülmesi ve yerlerinin temizlenmesi bu çalışmalar dahilinde yapılmıştır. Konservasyon çalışmaların ilk etabını oluşturan bu uygulama ile yapının iç ve dış kısmındaki tüm duvar derzleri yeniden doldurulmaya hazır hale getirilmiştir.

Çalışmaların ikinci etabı boşaltılan duvar derzlerinin özel karışım harç ile doldurulması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Uygulamada kullanılan harcın muhteviyatı; hidrolik kireç, 0-3 mm. elek altı beyaz kum, doğal renklendirici ve mukavemet artırıcı özelliğe sahip çekilmiş tuğla -kiremit mili, hazır halde karışım içerisine dahil edilen özel kargir yapı harcı ve beyaz akrilden oluşmaktadır. Elde edilen bu harç büyük bir özenle daha önce hazır hale getirilen yapının tüm duvar derzlerine preslenerek doldurulmuştur. Yine aynı

zamanda yapıda sökülmesi gerekli görülen kısımların yeniden onarılması da bu çalışmalar dahilinde yapılmıştır. Derzlerin doldurulma aşaması sonrasında uygulanan derz harcının uygun kıvama ulaşmasıyla söz konusu alanlar mekanik çalışmalarla birlikte artık harçlardan temizlenmiş ve doğal perdahlı görünümüne kavuşturulmuştur. Bu çalışmalar dışında alt mezar odasına girişi sağlayan kuzey cephedeki kapıya ait tonozu güçlendirmek amaçlı tonozun alt kısmına destekleyici ahşap konstrüksiyon yapılmıştır (Res. 5). Gerçekleştirilen konservasyon çalışmaları sonucunda yapı bütüncül anlamda sağlam bir bünyeye kavuşmuş ve doğal koşullara karşı daha dayanıklı hale getirilmiştir (Res. 4, 6).

RESİMLER

Res. 1

Res. 2

Res. 3

Res. 5

Res. 4

Res. 6

KİBYRA KAZISI 2012 YILI EPİGRAFI ÇALIŞMALARI

Ludwig Meier

2012 yılı epigrafi çalışmalarını ağırlıklı olarak Ana Cadde 2012 yılı kazılarında ortaya çıkan devşirme olarak kullanılmış bloklar içerisinde çıkan yazıtlar oluşturmaktadır. Bunun yanında Agora I.Teras Caddesi ve Tiyatro alanında da çalışılmıştır.

Ana Cadde, Cadde Basamakları Açması'nda	4 adet
Ana Cadde, Kuzey Kanat Açması'nda biri iki parça halinde	2 adet
Ana Cadde, Güney Kanat Açması'nda biri iki parça halinde	1 adet
Agora, 1. Teras Caddesi, Dükkan Arkası yüzeyde	1 adet
Agora, 1. Teras Caddesi, Teras Duvarı içerisinde kullanılmış	1 adet
Tiyatro, 3. Cavea bitimi son oturma basamağı üst örgü	1 adet
Toplam 10 adet yazıt.	

Yazıt 1: Ana Cadde, Doğu Sur Duvarı Kuzey Kanat Açması'nda, Doğu sur duvarı içerisinde heykel kaidesi cephesine işlenmiş yazıt. Aynı metne ait 2 kısımdan oluşan başlangıcı ve devamı olmayan toplamda 2 sütun halinde 8 satırdan oluşan oldukça iyi işlenmiş karakterlere sahip Grekçe bir yazıt işlenmiştir. Devşirme olarak kullanılmış olan bu yazıtlı blok, tasnif alanına alındıktan sonra değerlendirmeye alınmıştır. (Res. 1-2, KBR'12-AC.356)

Yazıt 2: Ana Cadde, Doğu Sur Duvarı Kuzey Kanat Açması'nda, Doğu sur duvarı içerisinde heykel kaideli 1 nolu yazıtın hemen altında yer alan yazıt. Toplamda 17 satırlık Grekçe bir yazıt bulunan blok 2 parça halinde tespit edilmiştir. Geç Hell.-Erken Roma dönemi harf karakterlerini gösteren bu yazıt bir anlaşma metni(dekret) içermektedir. Devşirme olarak kullanılmış olan bu yazıtlı blok, tasnif alanına alındıktan sonra değerlendirmeye alınmış ve yazıt üzerinde ilk olarak estampaj uygulanmıştır. Yazıtın kopyası ve tüm tespitleri alınıp değerlendirilmiştir. (Res. 1-2, KBR'12-AC.357a-b)

Yazıt 3: Ana Cadde, Cadde Basamakları Açması'nda, doğu yönde 8 ile 15. m. leri arasında, -4.5 m. seviyesinde ters dönmüş halde bulunan yazıt Yunanca karakterlere sahip olup, 50x45 cm ölçülerinde, üç faskiyalı bir arşitrav bloğunun en üst silmesinde 2 satırlık bu yazıt M.S. 2. yy özellikleri göstermektedir. (Res. 5-6, KBR'12-AC.346)

Yazıt 4: Ana Cadde, Cadde Basamakları Açması'nda, 28. ve 33. m. ler arasında kuzey duvar önünde hemen duvar bitişiğinde toprak üzerinde askıda görülen 75 cm kalınlığındaki duvar örgüsü içerisinde, -8.50 m. seviyelerinde kırıklı halde ele geçen yazıtlı blok. Yazıt üzerinde daha sonradan açılan aplik delikleri bu bloğun birden fazla kullanım gördüğünü göstermektedir. Grek dilinde yazılan bu 3 satırlık yazıtta görülen harf karakterleri

doğrultusunda yazıtın Erken Roma dönemine ait olduğu söylenebilir. (Res. 7-8, KBR'12-AC.415)

Yazıt 5: Ana Cadde, Cadde Basamakları Açması'nda, 28. ve 33. m. ler arasında kuzey duvar önünde hemen duvar bitişiğinde toprak üzerinde askıda görülen 75 cm kalınlığındaki duvar örgüsü içerisinde, -8.50 m. seviyelerinde kırıklı halde ele geçen yazıtlı blok. Söz konusu Latince yazıtlı 443 numaralı bloğun bir önceki yıl aynı alanda çıkarılan yazıt bloğunun parçası olduğu anlaşılmıştır. (Res. 9-10, KBR'12-AC.443).

Yazıt 6: Ana Cadde, Cadde Basamakları Açması'nda 28. ve 30 m. arasında yüzeyde görülen kırıklı yazıt. yazıt. M.S. 3. yy ait, Grekçe yazıtta 5 satır görülebilmektedir. (Res. 11-12, KBR'12-AC.Yzy)

Yazıt 7: Ana Cadde, Doğu Sur Duvarı Güney Kanat Açması'nda, dolgu içinde -3.m. kodunda üzerinde “KAA” yazan üç faskiyalı arşitrav bloğu yazıtı. (Res.13, KBR'12-AC.383)

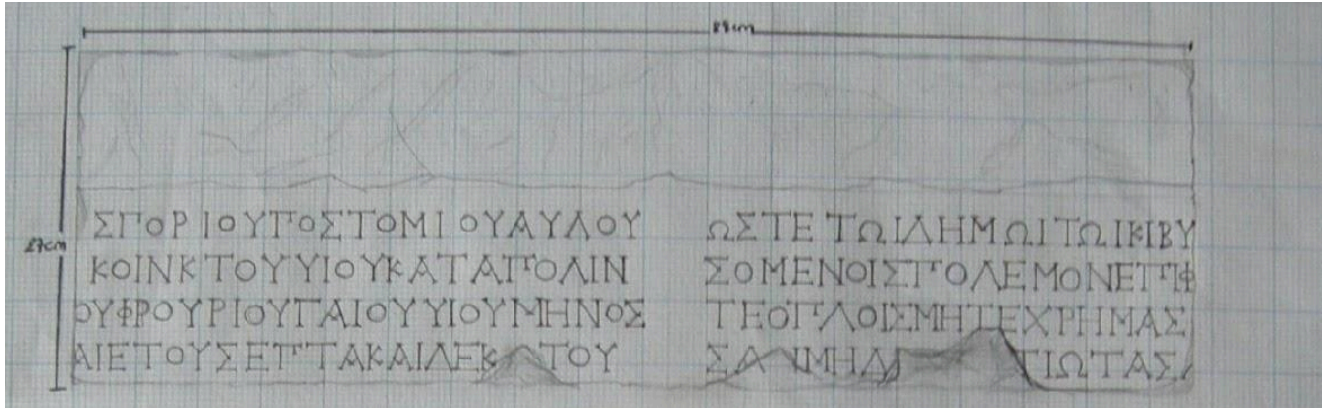
Yazıt 8: Agora.I.Teras Caddesi, Teras Duvarı cephesinde zemin kısmında kullanılan Grekçe yazıt. Toplamda 6 satırdan oluşan bu Grekçe yazıt Geç Hell. Döneme ait harf karakterlerini barındırmaktadır. Heykel kaidesi olarak kullanılan bu blok üzerindeki yazıtın bir tür onurlandırma metni olduğu anlaşılmaktadır. (KBR'12-A.1.TC-1)

Yazıt 9: Agora.I.Teras Caddesi, 1 nolu dükkan arkası, Doğu Sur Duvarı içerisinde kullanılan yazıtlı blok. Üzerinde 4 satır görülebilen yazıt Grekçedir. Uzun süre günyüzünde kaldığı için blok üzerinde oluşan mantarlaşma ve taş yosununa bağlı olarak gerçekleşen deformasyona rağmen yazıt okunabilmektedir. (KBR'12-A.1.TC-2)

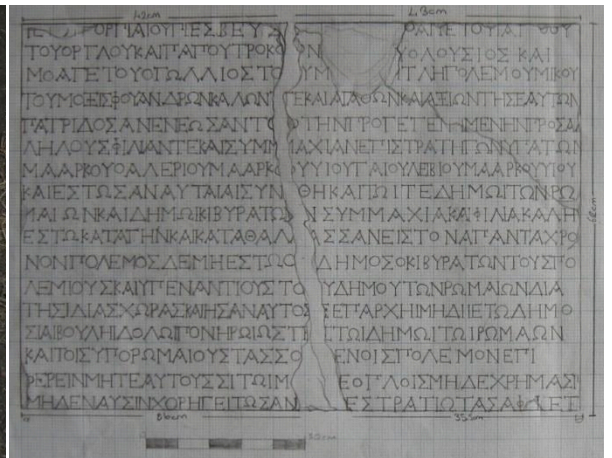
Yazıt 10: Tiyatro üçüncü cavea basamaklarının son sırasında yer alan devşirme yazıt bloğu. Üzerinde 4 satır görülebilen yazıt Grekçedir ve Geç Hell.-Erken Roma dönemine aittir. (KBR'12-T-1)

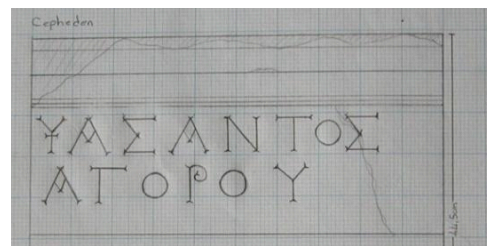
Res.1: Yazıt-1, (KBR'12-AC.356)

Res.2: Yazıt-1, çizim, (KBR'12-AC.356)

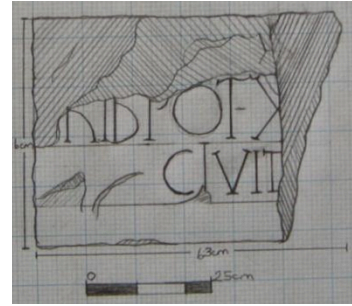
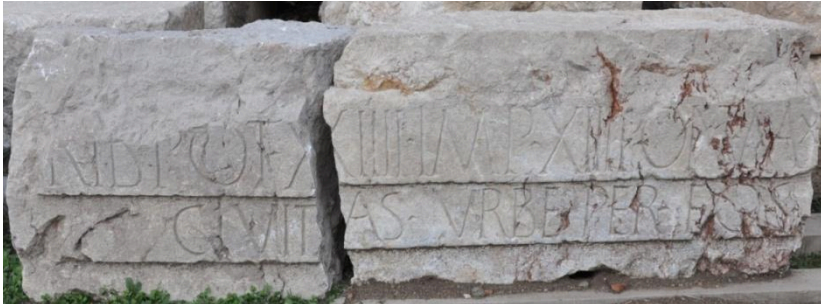
Res.3-4: Yazıt-2, resim-çizim, (KBR'12.AC.357a-b)

Res.5-6: Yazıt 3, resim çizimi, (KBR'12.AC.346)

Res.7-8: Yazıt 4, foto ve çizimi, (KBR'12.AC.415)

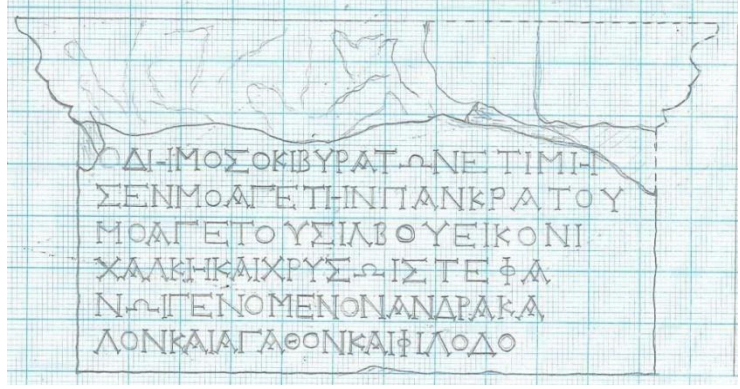

Res.9-10: Yazıt 5, foto ve çizimi (KBR'12.AC.443)

Not:Üstte görülen sağdaki parça 2011 kazı döneminde diğer parçası da soldaki 2012’de ele geçmiştir.

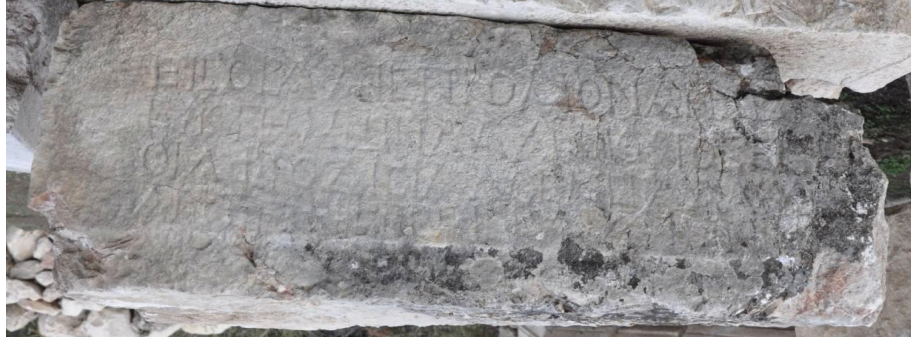

Res.11-12: Yazıt 6, foto ve çizimi, (KBR'12.AC.Yzy)

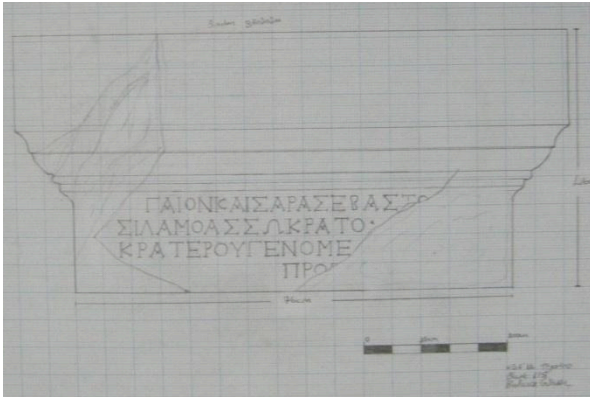

Res.13: Yazıt 7, (KBR'12-AC.383)

Res.14: Yazıt 8, (KBR'12-A.1.TC.-1)

Res.15: Yazıt 9, (KBR'12-1.TC.-2)

Res.16-17: Yazıt 10 çizim ve foto, (KBR'12-T.1)

KİBYRA KAZISI 2012 YILI DEPO ÇALIŞMALARI ve SONUÇ RAPORU

Seyhan A. ÖZARSLAN³

³Öğr.Gör. Seyhan A.Özarслан, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, GMYO, Mimari Restorasyon Bölümü, Gölhisar/BURDUR.

2012 yılı Kibyra Kazısı depo çalışmaları 11.06.2012 ve 14.12.2012 tarihleri arasında yürütülmüştür. Bu süreç içerisinde yapılan çalışmaları; depo düzenlemesi ve kayıt çalışmaları, kazı alanlarından gelen eserlerin değerlendirilmesi ve diğer çalışmalar (Unguentarium ve Poster Çalışmaları) olmak üzere, üç ana başlık altında toplayabiliriz.

1. DEPO DÜZENLEMESİ ve KAYIT İŞLEMLERİ

Çalışmalara başlamadan önce; geçmiş yıllarda yapılan depo çalışmaları ve düzenlemeleri gözden geçirilmiştir. 2006'dan bu yana depoya giren her eser için oluşturulan buluntu fişleri esas alınarak girilen kayıtlar, access programı dahilinde dijital ortama aktarılmıştır. Geçmişe dönük olarak başlatılan bu sistem dahilinde 2006, 2007, 2008, 2009, 2010 ve 2012 veri giriş kayıtları tamamlanmıştır. 2011 yılı kayıtları ise önümüzdeki kazı sezonu çalışmalarında tamamlanmak üzere bırakılmıştır. Programa atanan kasa ve poşet numaralarıyla aranılan malzemeye hızlı erişim sağlanarak, çalışma koşulları hızlandırılmıştır.

Ayrıca; Kazı çalışma alanlarından gelen günlük buluntular, oluşturulan yeni bir uygulamayla depo giriş tutanak defterine kaydedilmiştir. Her alandan gelen seramik, metal, kemik, cam ve mimari buluntuların geldiği haliyle kayıtları yapılmıştır. Toplamda 1263 adet depo giriş kaydı bulunmaktadır. Gelen bu eserlerin tek tek girişleri yapılarak, göstermiş oldukları özelliklere göre tekrar tasnif edilmiş, etüdlük ve envanterlik olanları ayrılmış, göstermiş oldukları form farklılıklarına göre bir grup da çizime ayrılmıştır. Çizime ayrılan bu eserlerin tüm envanterlik ve etüdlük olanları da dahil olmak üzere 405 adetinin ölçekli çizimleri tamamlanmıştır (Res.1-2). Tamamının renk analizleri MUNSELL renk kataloğundan yararlanılarak çıkartılmıştır. Ayrıca profesyonel çekimleri yapılmıştır (Res.3).

Bunların dışındakiler ise gruplarına göre poşetlenerek, her bir grup için poşet numarası verilmiş ve kasalara ayrılmıştır (Res.4). Her bir malzeme kaydı için manuel olarak da bilgi fişi doldurulmuştur. Bu buluntu listeleri; buluntu yeri, seviye, tarih, buluntunun adı, materyali, kasa numarası, poşet numarası bilgilerini içermektedir. Bu listeler; alanlara ve materyalin cinsine göre ayrı olarak dosyalanmıştır. Örn; Odeion seramik dosyası, Odeion kemik dosyası gibi. Böylelikle malzeme takibi ve dijital ortama aktarım bu listeler üzerinden yürütülmüştür.

2. KAZI ALANLARINDAN GELEN ESERLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Odeion Kazıları

Odeion'dakikazı çalışmaları; 18.06.2012-10.17.2012 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar Stoa Önü ve Stoa'nın kuzey bölümünde yer alan Geç Dönem Dükkan Yapıları olmak üzere iki alanda yürütülmüştür. Stoa Önü'ndeki alanda oldukça yoğun bir Geç Dönem yapılaşmasıyla karşılaşmıştır. Geç Dönem Dükkan yapıları kuzey-güney doğrultusunda yan yana sıralanmış üç mekan ve bunların ön alanında uzanan bir Geç Dönem Sokağından oluşmaktadır. Genişliği 4 m. olan sokağın henüz 2 m.lik bölümü açığa çıkartılmıştır. Stoa Önünde kuzey-güney doğrultusunda 38.20 m. boyunca uzanan teras duvarının ön taraftaki alanına sıralanmış beş mekan bulunmaktadır. Bu mekanların yalnızca güney ucundaki ilk mekanın kazısı tamamlanmıştır. Kazısı yapılan mekanın ölçüleri 2.60x1.50 m.'dir.

Bu çalışmalar sonucunda Stoa Önündeki alandan;

197 poşet seramik,742 adet unguentarium,123 adet mühürlü unguentarium,92 adet unguentarium tıpası, 41 poşet metal obje,87 adet çivi,7 poşet kemik buluntu, 76 poşet cam eser,18 mimari parça,4 adet terrakotta parçası, 2 adet deniz kabuğu, 2 adet saç iğnesi ele geçmiştir. Ayrıca; 1 adet ağırşak, 1 adet kurşun kenet, 2 adet bezemeli tuğla parçası, 1 adet fresk parçası, 9 adet mozaik döşem parçası, 59 poşet tessera ele geçmiştir. Ele geçen tesseraların44 poşeti, bu sezon Stoa önündeki mozaikli döşemde yapılan restorasyon için kullanılmak üzere araziye gönderilmiştir.

Odeion Geç Dönem dükkan yapılarından ise; 41 poşet seramik, 22 adet mühürlü unguentarium, 252 adet mühürsüz unguentarium, 7 adet tıpa, 8 poşet cam eser, 8 poşet metal obje, 7 poşet kemik, 14 adet çivi ele geçmiştir. Ayrıca; ele geçen 16 poşet tessera ise bu sezon Stoa önündeki mozaikli döşemde yapılan restorasyon için kullanılmak üzere araziye gönderilmiştir.

Odeion alanından ele geçen eserlerin 19 tanesi envanterlik olarak (**Env No**; 1,2,4,6-20, 22)118 tanesi ise,etüdlük olarak (**Etd No**; 1-15, 19, 23, 24, 28-42, 44, 45, 50, 53-55, 59-63, 66-78, 80-85, 90-95, 99, 101-105, 107, 109, 111-113, 117, 122, 123, 127, 128, 132, 135, 136, 139-142, 157-160, 174-188, 200, 201, 203, 206-209) ayrılmıştır⁴.

Envanterlik olan eserler; 3 P.T. unguentarium, 2 cam unguentarium, 1 minyatür testicik, 2 stylus, 3 saç iğnesi, 1 mala, 1 halka, 1 kemik zar, 1 bronz ağırlık, 1 kemik boynuz, 2 P.T. kapak ve 1 demir kaplama çivisidir (Res.5).

⁴ Bkz. Kibyra 2012 Envanter ve Etüdlük Eser Kataloğu.

Etüdlük olan eserler ise; 31 sikke, 1 pul, 7 kapı aksamı, 1 kapı kilidi aynası, 1 filise çivisi, 1 keski, 1 murç, 4 bıçak, 1 balçak, 1 makas, 2 fitil sabitleyici, 4 halka, 3 bilezik, 1 kemer tokası, 1 aplik harf, 1 çakmak taşlı obje, 3 metal obje, 1 adet tutturma halkası, 6 kemik obje, 16 kemik saç iğnesi, 1 kemik saç iğnesi topuzu, 1 bronz ip delikli iğne, 1 yüzük taşı, 2 boncuk, 5 terrakotta parçası, 4 pişmiş toprak aplik, 1 mermer heykel parçası, 1 mermer obje, 1 mermer kabartma parçası ve 9 unguentarium, 5 mühürlü unguentarium olup bunlar depoda saklanmak üzere arşivlenmiştir (Res. 6-10).

Kazılar sonucunda elde edilen bulgulara göre bu alanın ve mekanların M.S. 5 ve 7. yy. lar arasında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ele geçen sikkelerde bu tarihllemeyi desteklemektedir.

Odeion Geç Dönem Hamamı

Odeion, Geç Dönem Hamamının kazıları 2011 yılında tamamlanmıştır. Bu sezonki çalışmalarda ise, yapıyı kış şartlarına hazırlamak ve olabilecek hasarları önleyebilmek amaçlı konservasyon ve restorasyon çalışmaları yürütülmüştür. Bu çalışmalarda, temizlik ve onarım esnasında ele geçen buluntular; 1 poşet seramik (34 parça), 14 adet mühürsüz unguentarium, 2 adet tıpa, 3 adet metal obje parçası, 1 adet cam obje parçası, 1 adet çivi, 1 poşet tessera ve 2 mermer parçasıdır.

Ayrıca 1 adet sikke, hamamın Tepidarium-Caldarium arasındaki kapı eşiğinden ele geçen bir grup sikke (37 adet tüm, 12 adet kırık mercimek sikke) ve Caldarium'dan ele geçen 1 adet murç da, etüdlük eserler olarak kayıt altına alınmıştır. (Etd.No: 30, 92,99)

Ana Cadde Kazıları

Ana Cadde 2011 yılında başlanan çalışmalara bu yıl; doğu yönünde devam eden basamaklı alan ile, Doğu Sur Duvarı önünde Kuzey ve Güney Kanat olarak adlandırılan alanlarda olmak üzere üç ayrı alanda çalışmalar yürütülmüştür.

Ana Cadde Doğu Yönde Merdiven Basamakları Açması'nda; basamaklar ve sınır duvarları takip edilerek doğu yönde ilerlenilmiştir. -3 m. seviyesinde, 17. basamaktan

başlatılan çalışmalarda, 40. m' de -11m seviyelerine inilmiş ve toplamda 29 merdiven açığa çıkartılmıştır.

Ana Cadde, Doğu Sur Duvarı Kuzey Kanat Açması'nda; K-G yönünde 6.55 m, D-B yönünde 5.70 m arasında, -3.10 m'den -4 m. seviyelerinde yürütülmüştür.

Ana Cadde, Doğu Sur Duvarı, Güney Kanat Açması'nda öncelikli olarak bitki temizliği yapılarak Doğu Sur Duvarı açığa çıkartılmış, K-G yönünde 6.50, D-B yönünde 8 m. ilerlenilerek -2/-5.75 seviyelerinde çalışılmıştır. Yapılan bu çalışmalar sonucunda;

165 poşet seramik, 167 adet unguentarium, 47 adet mühürlü unguentarium, 10 adet unguentarium tıpası, 1 adet kapak, 65 adet metal obje, 2 adet bıçak, 77 adet çivi, 78 poşet cam eser parçası, 5 adet mortar, 1 adet ezgi taşı, 4 adet ağırşak, 1 adet kurşun ağırlık, 1 adet mühür, 1 adet taş kab, 6 adet mermer kab parçası, 3 adet yüzük, 1 adet yüzük taşı, 1 adet sedef taşı, 2 adet boncuk, 6 adet kemik obje, 2 adet saç iğnesi, 2 adet küpe, 1 adet kolye ucu, 24 adet sikke, 1 adet kırık sikke, 16 adet deniz kabuğu, 7 poşet kemik, 3 poşet cüruf, 3 adet terrakotta parçası, 7 adet heykel parçası, 1 adet kaplama levhası, 5 adet yazıt parçası, 1 adet cippus, 25 adet mimari blok parçası, 3 adet mühürlü tuğla parçası, 1 adet boyalı tuğla parçası, 2 adet bezemeli tuğla parçası, 1 adet parapet parçası, 1 adet pişmiş toprak plaka, 5 poşet fresk parçası, 40 poşet tesserae geçmiştir.

Ele geçen bu eserlerin 7 tanesi envanterlik olarak (**Env No**; 3, 5, 23, 27-30) 58 tanesi ise etüdlük olarak (**Etd No**; 16-18, 20-22, 25-27, 46-49, 51, 52, 56-58, 64, 79, 86-89, 97, 110, 120, 124-126, 129-131, 134, 137, 138, 147, 148, 154-156, 161-166, 171, 172, 189, 191-198) ayrılmıştır.

Envanterlik olan eserler; 1 sikke, 1 saç iğnesi, 1 kurşun ağırlık, 1 yüzük, 1 küpe, 1 terrakotta tanrıça başı ve 1 adet kolye ucudur (Res.11).

Etüdlük olan eserler ise; 22 adet sikke, 1 adet kurşun mühür, 1 adet cam tutamak, 1 adet küpe, 1 adet yüzük, 1 adet saç iğnesi, 2 adet boncuk, 1 adet sedef taşı, 1 adet taş obje, 1 adet p.t. aplik, 1 adet kapak, 1 adet p.t. hayvan figürini, 1 adet heykel parmağı, 5 adet kemik obje, 2 adet bıçak, 1 adet ölçü aksamı, 1 adet filise çivisi, 4 adet metal halka, 1 adet anahtar, 5 adet metal obje, 1 adet kandil askısı, 1 adet demir kulp, 1 adet pithos sabitleyicisi ve 1 adet künk süzgeci olup bunlar depoda arşivlenmiştir (Res.12-14).

Ana Cadde kazılarında ele geçen buluntular ışığında birkaç evrenin takip edilebildiği anlaşılmaktadır. Seramik eserler M.S. 2-5 yy, metal eserler ise M.S. 5-7 yy. arasına tarihlendirilmektedir. Ele geçen sikkelerde de yoğunluğu MS. 4-7 yy.'lar oluşturmaktadır.

Agora, 1. Teras Caddesi Çalışmaları

Agora 1. Teras Caddesi Doğu Stoa ve Dükkanlar içerisinde daha önceki yıllarda açığa çıkartılan opus significatum olarak isimlendirdiğimiz tuğla zemin döşemin korunması amacıyla bu yıl restorasyon ve konservasyon çalışmaları yürütülmüştür. Çalışma yapılan alan 25 X 2.5m.lik stoa kısmı ve 5 dükkan içerisinde zemin döşemidir.

Ayrıca Stoa'nın arkasında yer alan dükkan duvarlarında da restorasyon çalışmaları yapılarak yapı tümüyle sağlamlaştırılmıştır.

Bu temizlik, konservasyon ve restorasyon çalışmaları esnasında yüzeyden; 6 poşet seramik, 1 adet mühür baskılı seramik, 1 adet unguentarium tıpası, 3 poşet cam, 2 adet metal obje, 4 adet çivi, 1 adet kemik obje, 4 poşet tessera ele geçmiştir.

Ele geçen bu eserlerin 7 tanesi etüdlük olarak (**Etd No**; 43, 65, 98, 108, 199, 204, 205) kayıtlara geçmiştir(Res. 13-14).

Etüdlük olan bu eserlerin 5 tanesi sikke, 1 tanesi cam kadeh, 1 tanesi ise demir halkadan ibarettir.

Etüdlük olan sikkeler MS. 2 yy. ile 6 yy. arasına tarihlendirilmekte olup, bu alandaki uzun kültür katmanını da göstermektedir. Bu alandan gelen en erken sikke 1. Teras Açması'ndan gelen ve 2-3. yy'a tarihlendirilen sikkedir. (**Etd.No**: 43)

Stadion Kazı Çalışmaları

2006 yılından bu yana devam etmekte olan Stadion kazılarında bu yıl, 2010 yılında batı oturma sıraları arkasının kuzey ucunda başlatılan sphendone arkası oturma sıralarının destek kemerlerini ortaya çıkarmaya dönük çalışmalar, 2011 yılında da devam edilmiş ve 75 m. ye varılmıştı. 2012 yılında yapılan çalışmalar da bu çalışmaların devam niteliğindedir.

18.06.2012 de başlatılan çalışmalarda tamamı açığa çıkartılan bu duvarın uzunluğunun 178.25 m. olduğu tespit edilmiştir.

2012 yılı çalışmalarında ayrıca, özellikle Cavea A olarak adlandırdığımız bölümde alt sıralara ait birçok bloğun kayma tehlikesi olduğu ve müdahale gerektirdiği saptanmıştır. Bu sebeple doğu oturma sıraları arkası kazıları ile eş zamanlı olarak Cavea A önünde de kazı çalışmaları yürütülmüştür. Bu bölümde kuzey – güney 20 m. doğu – batı 14 m. lik bir çalışma alanı belirlenip zemin seviyesine kadar kazılmıştır. Kazı çalışmaları tamamlandıktan sonra restorasyon ve konservasyona yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Yapılan bu çalışmalar sonucunda; 112 poşet seramik, 14 adet unguentarium, 1 adet cam unguentarium, 12 adet terrakotta parçası, 1 adet pişmiş toprak aplik, 1 kandil parçası, 16 adet sikke, 4 adet kemik obje, 2 adet kemik saç iğnesi, 1 adet kemik ip delikli iğne, 2 poşet kemik, 1 adet yüzük taşı, 24 poşet cam eser parçası, 26 adet çivi, 1 adet nal, 1 adet kalkan apliği, 1 adet zincir/kılıç askısı, 10 adet metal obje, 1 adet taş obje, 1 adet kireç taşı boncuk, 4 poşet tessera, 14 adet mimari blok, sütun başlığına ait 2 adet akanthus yaprağı parçası, 1 adet osthothek bulunmaktadır.

Ele geçen bu eserlerin 7 tanesi envanterlik olarak (**Env. No:** 21, 24-26, 31-33), 25 tanesi etüdlük olarak ayrılmıştır. (**Etd. No:** 96, 106, 114-116, 118, 119, 121, 133, 143-146, 149-153, 167-170, 173, 190, 202)

Envanterlik olan eserler; 1 kalkan apliği, 2 adet sikke, 1 adet cam unguentarium, 1 adet pişmiş toprak aplik, 1 adet altın pul ve 1 adet kireç taşı ostothek'tir (Res. 15)

Etüdlük olan eserler ise; 14 adet sikke, 1 adet kemik ip delikli iğne, 1 adet saç iğnesi, 1 adet kireç taşı boncuk, 1 adet pişmiş toprak minyatür lahit parçası, 2 adet terrakotta parçası, 2 adet kemik obje, 1 adet zincir/kılıç askısı, 1 adet metal obje, 1 adet yüzük taşı olup bunlar depoda arşivlenmiştir (Res. 16-19).

Ele geçen buluntuların en erkeni Batı Cavea Önü A-1 alanından ele geçen ve MÖ. 170-150 yıllarına tarihlendirilen gümüş Rodos sikkesidir (**Etd. No:** 146). Bu alandan ele geçen malzeme geneli ise MS. 3-5. yy'lara tarihlendirilmektedir.

Kent İçi, Yüzey

Kazı sezonu boyunca kent içerisinde yüzeyden ele geçen kimi eserler de kayıt altına alınmışlardır. Bunlar; 9 poşet seramik, 15 unguentarium, 2 adet mühürlü unguentarium,

1 adet metal obje, 1 adet heykel parçası ve Doğu Nekropol'den ele geçen 3 poşet kemik buluntudur.

Ayrıca etüdlük olarak kayda geçen küçük buluntular ise; Yayla Yolu üzerinden 1 adet sikke, Tiyatro yüzeyinden gelen 1 adet sikkedir. (Etd. No:100,210)

DİĞER ÇALIŞMALAR

a) Unguentarium Çalışması

KibyraKazıları'ndan ele geçen yoğunluklu seramik malzemeyi unguentariumlar oluşturmaktadır. Bu sebeple bu sezon depo çalışmalarının önemli bir kısmı, Unguentarium mühür tipolojisini belirlemeye ve kayıt altına almaya ayrılmıştır. 2010-2011 kazı sezonunda başlanan bu çalışmaya, bu yılda, daha kapsamlı olarak devam edilmiştir. Yapılan genel sayımlar sonucunda;

2006 yılında 12 adet mühürlü, 103 adet mühürsüz unguentarium,

2007 yılında 18 adet mühürlü, 58 adet mühürsüz unguentarium,

2008 yılında 15 adet mühürlü, 38 adet mühürsüz unguentarium,

2009 yılında 968 adet mühürlü, 299 adet mühürsüz unguentarium,

2010 yılında 67 adet mühürlü, 79 adet mühürsüz unguentarium,

2011 yılında 490 adet mühürlü, 3020 adet mühürsüz unguentarium,

2012 yılında 194 mühürlü, 1204, mühürsüz unguentarium ele geçtiği saptanmıştır.

1764 adet mühürlü unguentarium, 4801 adet mühürsüz unguentarium, toplamda 6565 adet unguentarium dip bulunmaktadır.

Oldukça fazla sayıdaki unguentariumlar üzerindeki mühürlerin de, çok zengin bir repertuar gösterdiği gözlemlenmiş ve bu ihtiyaçtan doğan bir mühür tipolojisi oluşturmaya gidilmiştir.

Öncelikli olarak kazının başladığı 2006 yılından bu yana ele geçen tüm mühürlü unguentariumlar tek tek gözden geçirilmiş, daha önce çizimi yapılan ve tipolojiye dahil edilen mühürler ile eşleşenler belirlenmiş, ve ait oldukları poşetlerin içerisindeki tüm etiketler yenilenmiş ve hangi tipe dahil oldukları tek tek belirlenerek buluntu kartlarının arkasına yazılmıştır. Tipolojiye dahil edilemeyen ve farklı bir tip oluşturan 178 adet mühürlü unguentarium, çizilerek tipolojiye eklenmiş ve bunun sonucunda 6 değişik grup altında sınıflandırılarak toplam 240 farklı mühür tipi olduğu tespit edilmiştir. Bunlar;

A-Monogramlılar

- m1. Tek Harfliler (11 Tip)
- m.2. Çift Harfliler (15 Tip)
- m.3. Tek Harf Merkezli Şekillenenler (75 Tip)
- m.4. Çok Harfli Şekillenenler (99 Tip)
- m.5. Kompozit Şekillenenler (6 Tip)

B- Figürlüler (15 Tip)

C- Yazıtlı Şekillendirilenler (17 Tip)

D- Haç Motifli Şekillendirilenler (2 Tip)

Tamamının renk analizleri MUNSELL renk kataloğundan yararlanılarak çıkartılmıştır. Renk kataloğundaki analizler sonucunda yoğunluğu 2.5 YR 6/8 (reddishgray) ve 5YR 6/6 (lightreddishbrown) olduğu tespit edilmiştir.

Oldukça fazla sayıda ele geçen mühürlü unguentariumlar ve mühür tiplerindeki çeşitlilik, renk analizleri sonuçlarında birbirini tekrarlayan hamur renkleri ve pişim hatalı bir çokunguentarium, kentteki yerel bir atölyenin varlığını göstermektedir.

Ayrıca 2012 kazı sezonunda Odeion, Geç Dönem Dükkan Yapı Grubu olarak adlandırılan alandan açığa çıkartılan seramik işliği ve seramik dinlendirme havuzu da bu husus da şüpheye yer bırakmamaktadır.

Yapılan ve yayın için tüm alt yapısı olgunlaştırılan Kibyra Geç Roma-Erken Doğu Roma Unguentariumları Mühür Tipolojisi, yakın zamanda Yrd. Doç. Dr. Şükrü Özudoğru tarafından kitap haline getirilmek üzere, bu sezon tamamlanmıştır.

Oluşturulan bu tipoloji dahilinde mühürlü unguentariumların poster çalışması da tamamlanmıştır (Res.20).

Aşağıda Unguentarium Tipleri ve buluntu yoğunluklarının envanter sonuçları, detaylı olarak verilmiştir.

M3/O8	5 adet
M3/O9	1 adet
M3/O10	1 adet
M3/O11	6 adet
M3/O12	1 adet
M3/Ö	9 adet
M3/P1	1 adet
M3/P2	2 adet
M3/P3	1 adet
M3/R1	2 adet
M3/R2	12 adet
M3/R3	5 adet
M3/R4	9 adet
M3/R5	4 adet
M3/R6	2 adet
M3/R7	15 adet
M3/R8	11 adet
M3/R9	5 adet
M3/R10	1 adet
M3/R11	1 adet
M3/R12	1 adet
M3/R13	1 adet
M3/R14	2 adet
M3/R15	1 adet
M3/R16	4 adet
M3/R17	2 adet
M3/R18	8 adet
M3/R19	1 adet
M3/R20	5 adet
M3/R21	1 adet
M3/S1	43 adet
M3/S2	2 adet
M3/S3	171 adet
M3/S4	5 adet
M3/S5	1 adet
M3/S6	14 adet
M3/S7	2 adet
M3/S8	6 adet
M3/S9	1 adet
M3/S10	3 adet
M3/S11	1 adet
M3/S12	4 adet
M3/S13	1 adet
M3/T	2 adet
TOPLAM	533 Adet

A. MONOGRAMLILAR

M1- TEK HARFLİLER	
M1/A	4 adet
M1/B	9 adet
M1/C	2 adet
M1/ D	1 adet
M1/E1	3 adet
M1/E2	1 adet
M1/F	1 adet
M1/G1	3 adet
M1/G2	2 adet
M1/G3	1 adet
M1/H	1 adet
TOPLAM	28 Adet

M2- ÇİFT HARFLİLER	
M2/A	2 adet
M2/B	1 adet
M2/C	2 adet
M2/D	1 adet
M2/E1	2 adet
M2/E2	2 adet
M2/E3	1 adet
M2/F	1 adet
M2/G	1 adet
M2/H	1 adet
M2/I	1 adet
M2/İ1	2 adet
M2/İ2	27 adet
M2/İ3	28 adet
M2/İ4	1 adet
TOPLAM	73 Adet

M3- TEK HARF MERKEZLİ ŞEĞİLLENDİRİLENLER	
M3/A	7 adet
M3/B	1 adet
M3/C	3 adet
M3/D1	3 adet
M3/D2	2 adet
M3/E	4 adet
M3/F	1 adet
M3/G	1 adet
M3/H1	11 adet
M3/H2	6 adet
M3/H3	1 adet
M3/I	1 adet
M3/İ	2 adet
M3/J1	1 adet
M3/J2	4 adet
M3/K	1 adet
M3/L	1 adet
M3/M	1 adet
M3/N1	16 adet
M3/N2	18 adet
M3/N3	7 adet
M3/N4	1 adet
M3/N5	1 adet
M3/N6	5 adet
M3/N7	2 adet
M3/N8	26 adet
M3/N9	7 adet
M3/N10	1 adet
M3/O1	3 adet
M3/O2	2 adet
M3/O3	6 adet
M3/O4	5 adet
M3/O5	2 adet
M3/O6	2 adet
M3/ O7	2 adet

M4-ÇOK HARFLİ ŞEKİLLENDİRİLENLER	
M4/A1	1 adet
M4/A2	1 adet
M4/B	7 adet
M4/C	1 adet
M4/D	1 adet
M4/E1	3 adet
M4/E2	2 adet
M4/E3	9 adet
M4/E4	5 adet
M4/E5	1 adet
M4/E6	6 adet
M4/E7	1 adet
M4/F	3 adet
M4/G	2 adet
M4/H	1 adet
M4/I	5 adet
M4/İ	9 adet
M4/J	1 adet
M4/K1	1 adet
M4/K2	6 adet
M4/K3	1 adet
M4/K4	1 adet
M4/K5	16 adet
M4/K6	2 adet
M4/K7	2 adet
M4/K8	1 adet
M4/K9	1 adet
M4/L	19 adet
M4/M1	27 adet
M4/M2	6 adet
M4/M3	95 adet
M4/M4	1 adet
M4/M5	2 adet
M4/N1	5 adet
M4/N2	1 adet
M4/N3	11 adet
M4/N4	2 adet
M4/N5	1 adet
M4/N6	1 adet
M4/N7	4 adet
M4/N8	1 adet
M4/N9	1 adet
M4/N10	3 adet
M4/N11	1 adet
M4/N12	3 adet
M4/O1	2 adet
M4/O2	1 adet
M4/O3	1 adet
M4/Ö	1 adet
M4/P1	2 adet
M4/P2	1 adet
M4/P3	1 adet
M4/P4	1 adet
M4/R1	2 adet
M4/R2	1 adet

M5- KOMPOZİT ŞEKİLLENDİRİLENLER	
M5/A	1adet
M5/B	1adet
M5/C	1adet
M5/D	16adet
M5/E	2adet
M5/F	4adet
M5/G	1adet
F/1 TOPLAM	26 adet
F/2 M4/R3	1 adet
F/3 M4/R4	3 adet
F/4 M4/R5	3 adet
F/5 M4/S	1 adet
F/6 M4/Ş	9 adet
F/7 M4/T	1 adet
F/8 M4/U1	1 adet
F/9 M4/U2	5 adet
F/10 M4/U3	3 adet
F/11 M4/U4	1 adet
F/12 M4/U5	6 adet
F/13 M4/U6	3 adet
F/14 M4/U7	1 adet
F/15 M4/U8	1 adet
F/16 M4/U9	5 adet
F/17 M4/U10	16 adet
F/18 M4/U11	1 adet
F/19 M4/U12	2 adet
TOPLAM	68 adet
Y/1 M4/U14	2 adet
Y/2 M4/U15	5 adet
Y/3 M4/U16	1 adet
Y/4 M4/U17	1 adet
Y/5 M4/U18	3 adet
Y/6 M4/U19	2 adet
Y/7 M4/V1	28 adet
Y/8 M4/V2	2 adet
Y/9 M4/V3	30 adet
Y/10 M4/V4	53 adet
Y/11 M4/V5	1 adet
TOPLAM	216 adet
Y/12 M4/V6	1 adet
Y/13 M4/V7	6 adet
Y/14 M4/V8	4 adet
Y/15 M4/V9	1 adet
Y/16 M4/V10	2 adet
Y/17 M4/Y	1 adet
Y/18 M4/Z	2 adet
Y/19 M4/W	12 adet
Y/20 M4/X1	2 adet
M4/X2	2 adet
TOPLAM	74 adet
M4/X4	1 adet
M4/X5	3 adet
M4/X6	1 adet
TOPLAM	572 Adet

B. FİĞÜRLÜLER ŞEKİLLENDİRİLENLER

C. YAZITLI

D. HAÇ MOTİFLİ ŞEKİLLENDİRİLENLER

A. MONOGRAMLILAR

M1- TEK HARFLİLER

: 28

ADET

M2- ÇİFT HARFLİLER

: 73

ADET

M3- TEK HARF MERKEZLİ ŞEKİLLENDİRİLENLER	: 533 ADET
M4- ÇOK HARFLİ ŞEKİLLENDİRİLENLER	: 572 ADET
M5- KOMPOZİT ŞEKİLLENDİRİLENLER	: 26 ADET
B. FİĞÜRLÜLER	: 68 ADET
C. YAZITLI ŞEKİLLENDİRİLENLER	: 273 ADET
D. HAÇ MOTİFLİ ŞEKİLLENDİRİLENLER	: 6 ADET
GENEL TOPLAM	:1.579 ADET

b) Poster Çalışmaları

2006'dan bu yana kentte çalışılan seramik buluntular, metal ve mimari elemanlara ilişkin yapılan bilimsel çalışmalar genel bir tipoloji oluşturacak şekilde poster haline getirilmiştir.

Bunlardan ilki, 2008 yılında Yrd. Doç. Dr. Çilem Uygun ve Yrd. Doç. Dr. F. Eray Dökü tarafından makalesi yapılan Kibyra Yerel Kırmızı Astarlı Seramik Tipolojisi'ne ait posterdir.⁵ Makaleden yararlanılarak yapılan posterde Kibyra'da kullanılan genel kab formları ve yüzyıllar arasındaki gelişimi çizimlerle belgelenmiştir (Res. 21).

Kentte seramiklerle ilgili olarak yapılan bir diğer çalışma 2012 yılında Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Metin tarafından doktora tezi olarak çalışılan ve tamamlanan Kibyra Kandilleridir⁶. Yapılan çalışmada 814 adet kandil parçası değerlendirilmiş ve 26 tip belirlenmiştir. Gene belirlenen bilgiler ışığında kandil tabanlarında 8 farklı tip imza ve monogram olduğu ve bu tiplerin Kibyra'ya özgü olduğu, bunun da kentteki bir atölyenin varlığını kanıtladığı H. Metin tarafından tespit edilmiştir. Belirlenen bu tipler poster haline getirilmiştir (Res.22).

Kentte yapılan çalışmalardan biri de Ünal Demirer tarafından doktora tezi olarak çalışılmakta olan Kibyra Metal Eser buluntularıdır. Kazı çalışmalarının başladığı 2006 yılından bu yana açığa çıkartılan metal eserlerden farklı tip ve işlev gösteren 320 adet metal buluntu, tez kapsamında incelemeye alınmıştır. Kişisel kullanım eşyaları, aydınlatma araçları, silahlar, kesiciler, tıp aletleri, kapı aksamları gibi 14 ana alana ayrılarak oluşturulan

⁵Bkz: Ç. Uygun-F. E. Dökü, "Kibyra Yerel Kırmızı Astarlı Seramik Tipolojisi", Adalya XI, 2008, s.133-163.

⁶Bkz: H. Metin, Kibyra Kandilleri (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2012.

çalışmanın genel bir fikir oluşturacak nitelikte poster çalışması tamamlanmıştır (Res.23). Tez çalışmasının sonlandırılmasından sonra oluşturulacak olan tipolojinin daha iyi sonuçlar vereceği düşünülmekte olup, poster çalışması da son halini o zaman alacaktır.

2011 yılında Arş. Gör. Düzgün Tarkan tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak Kibyra Kabartmalı Sunakları çalışılmıştır⁷. Oldukça fazla sayıda ele geçen sunaklardan farklılık gösteren bir grup ele alınarak bezeme özellikleri ortaya koyulmuştur. Bu çalışma sonuçları poster haline getirilmiştir (Res.24)

Önümüzdeki kazı sezonu poster çalışması programının ilkinin; 2011 yılında Başak Saygılı tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılan Kibyra Kalıp Yapımı Kaseleri oluşturmaktadır.

Metal kaplardan esinlenilerek yapılan kalıp yapımı kaselerin Kibyra'nın Hellenistik ve Roma Döneminde Anadolu'da önemli bir yere sahip olduğunu, 2006'dan bu yana ele geçen seramiklerin niteliği ve niceliği kanıtlamaktadır. Bezeme olarak Kibyra'da ki en yoğun grubu bitkisel ve figürlü dekorasyon oluşturmaktadır. İncelenen malzemeler MÖ.2-MS.2 yy ortalarına tarihlendirilmiş olup, aralarında ithal malzeme bulunmamakla beraber, Pergamon, Ephesos ve Sardis üretimlerinin özelliklerini taşıdığı saptanmıştır. Oluşturulan pek çok farklı tipin Kibyra'ya özgü oluşu kentin seramik üretiminde Anadolu'da etkin bir yeri olduğunu da kanıtlamaktadır.

Bir diğer poster programı ise, kentin mimari bezelerine ilişkindir. 2011 yılında Arş. Gör. M. Can Kaya tarafından Yüksek Lisans tezi olarak Kibyra Mimari Bezemeleri çalışılmıştır⁸. Ortaya çıkan sonuçlar çerçevesinde, kentteki mimari bezeme repertuarlarına ilişkin tipoloji çalışması yapılarak, bu veriler poster haline getirilecektir.

Ayrıca Kibyra Mezar Tipolojisine ilişkin olarak Mustafa Şimşek'in yüksek lisans tez çalışması ve Kibyra Kenti Sikkeleri başlıklı Cemgil Öztürker'in yüksek lisans tez çalışmaları devam etmektedir. Bu yıl sonlandırılması beklenen çalışmaların 2013 kazı sezonunda poster haline getirilmesi öngörülmektedir.

⁷Bkz: D. Tarkan (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2011.

⁸ M. Can Kaya, Kibyra Mimari Bezemeleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2011.

c) Kitap Çalışmaları

2006 yılında kentin Stadion yapısında başlatılan çalışmalar büyük oranda tamamlanmış olup, mimarisine ilişkin pek çok veri açığa çıkartılmıştır. Yrd. Doç. Dr. Eray DöküSORUmluluğunda yürütülen çalışmalarda, 2013 yılı için Röleve, restitüsyon ve restorasyon projesi hazırlanması için Antalya Röleve ve Anıtlar Müdürlüğü'ne başvuru hazırlığı yapılmaktadır. Ayrıca önümüzdeki yıllarda yapının ayrıntılı bilimsel sonuçlarını içeren kitap hazırlığı sürdürölmektedir. Bu yıl itibariyle KibyraStadion'nu genel hatlarıyla tanıtan bir makale yayın aşamasındadır.

Yine önümüzdeki yıllarda özellikle kentin yerel seramik üretimine ilişkin daha önce makalesi yapılan⁹, Doğu Roma İmparatorluk Dönemi Mühürlü UnguentariumlarıYrd. Doç. Dr. Şükrü Özüdoğru tarafından kitap olarak, yayın aşamasına hazırlanmaktadır.

2009, 2011 ve 2012 kazı sezonlarında iç ve dışıyla kazı çalışması tamamlanan Odeion yapısında 2013 yılı için röleve, restitüsyon ve restorasyon projesinin hazırlık çalışmaları da başlatılmıştır.

⁹Ş.Özüdoğru-E.Dündar"Geç Roma-Erken Doğu Roma Mühürlü Unguentariumları", Olba XV, 2007, 143-177.

RESİMLER

Res.1-2: Kıbyra Kazı Evi Deposu, Belgeleme Çalışmaları

Res.3: Kibyra Kazı Evi Deposu, Belgeleme Çalışmaları

Res.4: Kibyra Kazı Evi
Çalışmaları

DepoDüzenleme

Res.5: Odeion,
Envanterlik

Eserler

Res.6:

OdeionEtüdlük Küçük Eserler

Res.7: OdeionEtüdlük Kemik Eserler

Res.8: OdeionEtüdlük P.T. Eserler

Res.9: OdeionEtüdlük Metal Eserler

Res.10: Odeion, EtüdlükUnguentariumlar

Res.11: Ana Cadde Envanterlik Eserleri

Res.12: Ana Cadde Etüdlük Kemik

Eserler

Res.13: Ana Cadde ve

1.Teras Caddesi

Etüdlük Küçük Eserler

Res.14: Ana ve 1. Teras Caddesi Etüdlük Metal Eserleri

Res.15: Stadion, Envanterlik
Eserleri Res.16:

Eserleri Res.16:
Stadion,Etüdlük Kemik Eserler

Res.17: Stadion, Etüdlük Küçük Eserler

Res.18: Stadion, Etüdlük Metal Eserler

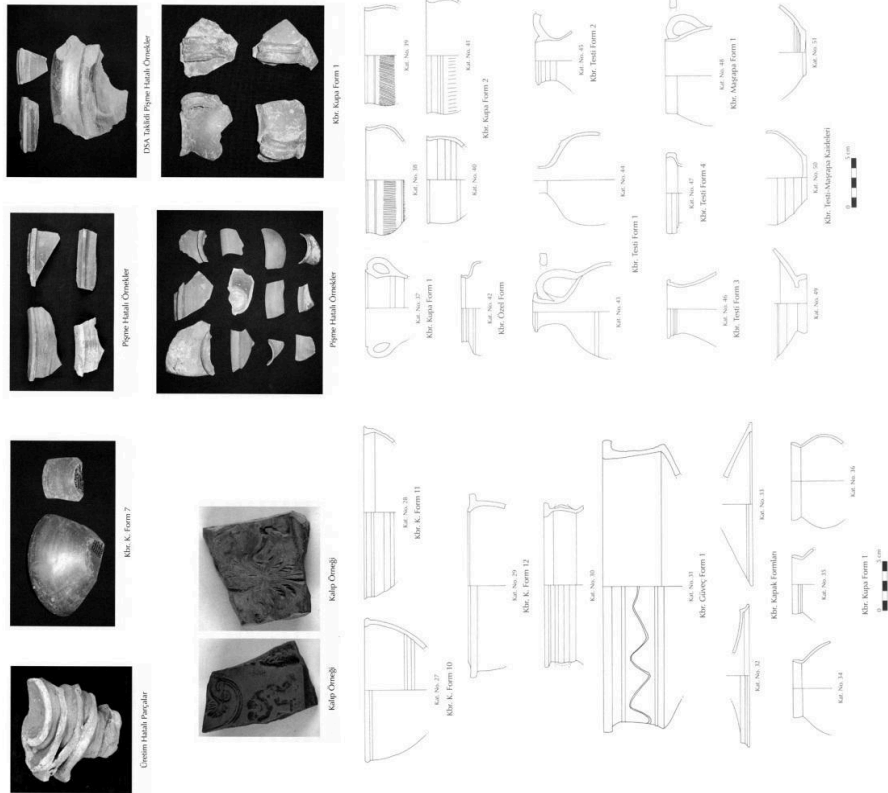

Res.19: Stadion, Etüdlük P.T. Eserler

KIBYRA
YEREL KIRMIZI ASTARLI SERAMİK TİPOLOJİSİ

Çilem UYGUN - F.Eray DÖKÜ* ; ADALYA XI-2008 s. 133-163
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Formular	Codon	Size	Peptide length	Amino Acids	Topology	Taxon
Elk Cytoc (Form 1)		4	Var	10 aa	Cyclic kalafirin Epitopes	(S, 2 yr)
Elk Kalph		2	Nb	10 aa	Cyclic kalafirin	(S, 2 yr)
Elk Kalph		2	Nb	10 aa	Cyclic kalafirin	(S, 2 yr)

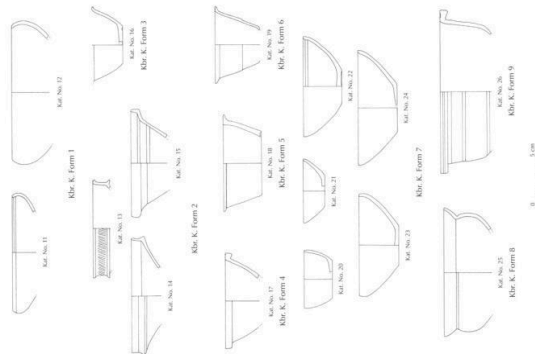
Cüzveç ve Kapak Örnekleri

Femoral	Culmen	Sex	Proport. Relative	Antar. Vagina	Uphuddle	Tarsh
Sho. Sapo Form 1		20	Yes	A 1/2 proth. bulbus	Gastrik. Solumen 1/2 proth. Solumen	(0.2-1.0) 1/2 pro. (1/2-1.0) 1/2 pro.
Sho. Sapo Form 2		10	Yes	A 1/2 proth.	Gastrik. Solumen 1/2 proth. Solumen	(0.1-1.0) 1/2 pro. (1/2-1.0) 1/2 pro.
Oval Form		1	Yes	A 1/2 proth.	Gastrik. Solumen	(1.5-1.0) 1/2 pro.

Kupa ve Özel Form

Formulas	Codes	Size	Element types	Node types	Topology	Mesh
1D bar (type 1)		2	1 type	8 groups	Cubic 1-dimension (prism)	(8, 1) (1)
2D bar (type 2)		3	1 bar	8 groups	Cubic 3-dimension	(8, 3, 3) (3)
3D bar (type 3)		3	1 type	8 groups	Cubic 3-dimension	(8, 3, 2) (3) (1)
2D beam (type 4)		3	1 bar	8 groups	Cubic 3-dimension apexes-3-corners	(8, 3) (3)
3D beam (type 5)		4	1 bar	8 groups	Cubic 3-dimension	(8, 3) (3)
4D beam (type 6)		5	1 type	8 groups	Cubic 4-dimension	(8, 3) (3)

Testi ve Masgane Örnekleri

Formulate	Cation	Sizes	Figure 1(a) and (b)	Active Agent	Dispersant	Surfactant	Notes
Dispersant Form 1		5		Ag-granules	Dispersant	Dispersant	LS, 1.5 g/l; no solvent
Dispersant Form 2		5		Ag-granules	Dispersant	Dispersant	LS, 1.5 g/l; f
Dispersant Form 3		100		Ag-granules	-	-	LS, 1.5 g/l; f
Dispersant Form 4		5		Ag-granules	Ag-granules	Surfactants	LS, 1.5 g/l; f
Dispersant Form 5		2		Ag-granules	Dispersant	Dispersant	LS, 1.5 g/l; f
Dispersant Form 6		1		Ag-granules	Dispersant	Dispersant	LS, 1.5 g/l; f

Tabak Formları

Exemplar	Caption	Size	Paper Name	Expend	Tech
Shk 1, Form 1		3	30 g paper	100 x 150 mm 100 x 150 mm 100 x 150 mm	OS, 1/16"
Shk 2, Form 2		3	30 g paper	100 x 150 mm 100 x 150 mm 100 x 150 mm	OS, 1/16"
Shk 3, Form 3		3	30 g paper	100 x 150 mm 100 x 150 mm 100 x 150 mm	OS, 1/16"
Shk 4, Form 4		3	30 g paper	100 x 150 mm 100 x 150 mm 100 x 150 mm	OS, 1/16"
Shk 5, Form 5		3	30 g paper	100 x 150 mm 100 x 150 mm 100 x 150 mm	OS, 1/16"
Shk 6, Form 6		3	30 g paper	100 x 150 mm 100 x 150 mm 100 x 150 mm	OS, 1/16"
Shk 7, Form 7		3	30 g paper	100 x 150 mm 100 x 150 mm 100 x 150 mm	OS, 1/16"
Shk 8, Form 8		3	30 g paper	100 x 150 mm 100 x 150 mm 100 x 150 mm	OS, 1/16"
Shk 9, Form 9		3	30 g paper	100 x 150 mm 100 x 150 mm 100 x 150 mm	OS, 1/16"
Shk 10, Form 10		3	30 g paper	100 x 150 mm 100 x 150 mm 100 x 150 mm	OS, 1/16"

Kase Formlari

KIBYRA KANDİL TIPOLOJİSİ

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Araştırma Görevlisi

Res.22: Kibyra Kandil Tipolojisi Poster Çalışması

KIBYRA METAL ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

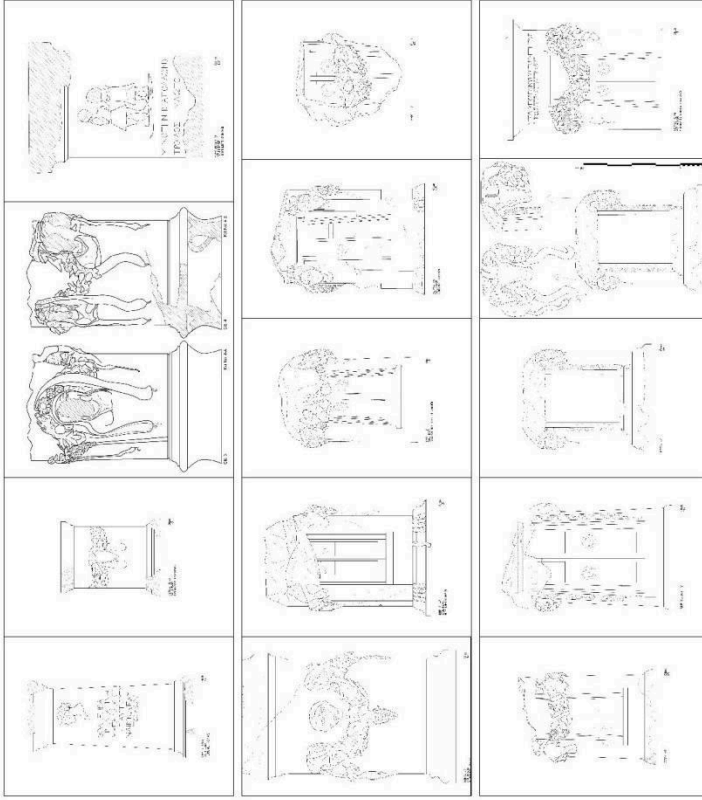

Res.23: Kibyra Metal Eserleri Poster Çalışması

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI YAYIMLANMAMIŞ YÜKSEK LİSANS TEZİ
Arş.Gör.Düzgün TARKAN

KİBYRA KABARTMALI SUNAKLARI (Tip, Biçim ve Atölye)

ÇİZİMLER

FOTOĞRAFLAR

Res.24: Kibyra Kabartmalı Sunakları Poster Çalışması